

KULTURAS DARBAM LAUKOS — ARVIEN PLAŠĀKU VĒRIENU!

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1953. G.

16. AUGUSTĀ

Nr. 33 (448)

GUNARS CIRULIS

Stāsts bez beigām

Jāsaka atklāti, atverot 3. klases durvis, Valentina Stripkāne nožēloja savu lēmumu. Acu priekšā viss izplūda, likās, ka telpā trīsdesmit bērnu jaunām acīm noraugās jaunajā klases audzinātājā. Tā viņa sāka strādāt Ciblas vidusskolā, kurā pati bija mācījusies, kurā daudzi bērni pazina viņu kā Valju, kas ne vienmēr atbildējusi uz piecnieku un reizēm pat sodīta par disciplīnas pārkāpumiem.

Mirkli aizvērusi acis, Valentina Stripkāne dziļi ievilkā elpu un, gluži kā peldētāja, kas metas ledainā ūdenī, ar enerģisku soli pārkāpa sliekšni.

— Sēdieties! — viņa teica, kaut neviens nebija piecēlies.

Bērni nesaprašanā sakustējās un gaidīja. Tikai viens piecēlās. Valentina Stripkāne tūdaļ pazina padruko sarkanmataino zēnu, kura seja bija savilksies spītīgā smīnā. Lūk, Arvids Konvalovs, par kuru runāja, ka skolas beigšanai viņam nepieciešami četrpadsmit gadu — katrā klasē divi. Iepriekšējā klases audzinātāja Vera Čalmane bija ilgi stāstījusi par šo «briesmoni», kas stundās sarunājosies, starpbrīžos plūkājot meitenes, ķīdojoties ar zēniem, bet mājās nekad negatavojot uzdevumus. Un tagad Konvalovs gribēja viņai izjaukt pirmo stundu. Jaunā skolotāja jau gribēja norāt zēnu, izraidīt viņu gaiteni, bet tai pašā mirklī atcerējās nesen lasītos M. I. Kailiņa vārdus: «Audzināt — tas nozīmē tālrunēties pret skolniekiem, lai, izšķirot bezgala daudzās skolas dzīvē neizbēgamās domstarpības un sadursmes, viņiem rastos pārliecība, ka skolotājs rīkojas pareizi. Bet tas atstāj dziļas pēdas bērna dvēselē». Vai šajā gadījumā asiem vārdiem būs līdzēts, vai tie ietekmēs Konvalovu? Nē, rājienu, pārietumus viņš jau pietiekami bieži dzirdējis, pieradis pie morāles sprediķiem. Un jaunā klases audzinātāja nolēma rīkoties citādi. It kā nekas nebūtu noticis, viņa laipni teica:

— Labi, ka esi piecēlies. Tieši tevi gribēju palūgt nosēst mums priekšā stāstu no grāmatas.

Arvida sejas izteiksme ātri mainījās. Smīna vietā stājās apjukums, īsu mirkli zēna acis uzlīdēja uz skolotāji. Izmēris no somas grāmatu, Arvids lasīja skaļi un vienmērīgā balsī, pēc tam apspēdās un atlikušās minūtes nenovērsa skatīties uz skolotāju.

Starpbrīdī jaunā skolotāja pārdomāja gadījumu ar Konvalovu. Skaidrs, ka zēna kūsāt kūsā enerģija, kura tevirzīta nepareizās slīdēs. Kā visiem bērniem, viņam pārāk daudz iniciatīvas, taču iepriekšējā klases audzinātāja nebija pratusi likt to lietā. Čalmanes īgnie apsaucieni un rājiņi Arvidā bija modinājuši tikai sarūgtinājumu un pretestību skolas dzīves likumiem. Šim skolniekam jāatrod cits piete.

Nākamajā dienā kaimiņu kolchozs bija aicinājis Ciblas skolniekus cukurbiešu novākšanas talkā, un pēc mācību stundām jaunieši kravas mašīnās devās ceļā. Arvids, būdams savā klasē stiprākais, atstāja pārējos sēnīs un gatavojās ielēkt mašīnā. Te viņa apstādināja skolotājas balss. Nodūris galvu, zēns gaidīja stingru rājienu. Tai vietā viņš dzirdēja lūgumu:

— Arvid, vai tu nepalīdzētu meitenēm iekāpt?

Konvalovs sniedza meitenēm roku, palīdzēja viņām uzrāpties augstajā mašīnā, bet pats iekāpa tikai tad, kad visi bija iekārtojušies.

Ceļa galā Arvids, neviena neaicināts, pirmais nolēca zemē un atkal pēdējā meitenē palīdzību. Citi skolnieki tūdaļ izklīda kur kurais, bet viņš ne soli neatkāpās no skolotājas. Stripkāne saprata, ka viņš gaida jaunu uzdevumu. Sapulcinājuši bērnus, viņa sadalīja tos divās brigādēs, katrā ierādīja savu darba iecirkni.

— Paskatīsimies, kura brigade ātrāk novāks bietes, — viņa teica. — Pirmo brigādi vadīs teicamniece Skaidrite Skirmante, par otru brigādi iecelsim Arvidu Konvalovu.

Negaidītā priekā Arvids nosarka. Viņam, kura līcībā kā kauna traipi bija seši divnieki, uzticēts gods sacensties ar teicamnieci, vadīt citu skolnieku darbu...

— Es taču... es nezinu... nevaru... varbūt labāk kādu citu, — uztraukumā zēns stumjās.

Mākslotā bardzībā jaunā skolotāja sarauca uzacis:

— Kāpēc gribi atteikties? Vai baidies, ka cietīs neveiksmi?

Ak, tā! Tad gan viņš rādīs, ko spēj. Ne velti Arvids visu vasaru kopā ar māti strādājis kolchoza tīrumā. Savas brigādes priekšgalā Konvalovs devās uz lauku, un drīz vien strauji augošās biešu kaudzes līcināja par viņa aktivitāti.

Nākošajos mēnešos Arvids Konvalovs jau bija izlabojis visus divniekus un uz skolotājas ierosinājumu ievēlējies par trešās klases vecāko. Viņš pie durvīm nolika redeles kurpju tīrīšanai un ik dienas nozīmēja attiecīgus dežurāntus. Šāda kārtība ne visiem bija pa prātam. Redzēdams, ka dežurē pati mazākā klases meitene, skolnieks Paulciāns atstāja Veru sēnīs un iedrāzās klasē ar dubļainiem zābakiem. Te nu Arvids vairs nespēja savaldīties. Pārkaļķot disciplīnu un pie tam vēl iesist meiteni!... Viņš nēmas pārmācīt vainīgo ar dūrēm.

— Konvalovs atkal kaujas! — tā saukdami, bērni skrēja pie klases audzinātājas. Sudzētāju vidū bija arī Paulciāns.

Jautājums par sodīšanu bija grūti izšķirams. Taču arī šoreiz Stripkāne atrada padomu M. I. Kailiņa grāmatā: «Par komunistisko audzināšanu». Tur bija teikts: «Pieņemsim, zēns izsita logu vai apvainoja meiteni, vai arī meiteni zēnu. Te jāvadās ne tikai no paša fakta kā tāda, bet jāvēro, kā iedarbošies uz bērna psiholoģiju šāda vai citāda jautājuma izšķiršana.» — Tātad bērniem jājut, ka Stripkāne nosoda Paulciāna rīcību — gan rupjo izturēšanos pret meiteni, gan pinkšēšanu un sudzēšanu. Protams, arī Konvalovam jāsaņem mācība.

Šādā garā noritēja klases sapulce: Arvidam izteica rājienu par neatļautu disciplināru papēmienu pielietošanu, bet Paulciānam ierakstīja piezīmi klases žurnālā un uzdevumu burtnīcā.

Arī otram «nelaimes gadījumam» bija līdzīgs raksturs — atkal aizstāvēdams meitenes, Arvids piekāva kādu ceturtais klases skolnieku. Stripkāne tai laikā atradās Rēzeknē, kur kārtoja pārbaudījumus Pedagoģiskajā skolā, un par šo sadursmi uzzināja no Arvida Konvalova vēstules. Asaras, kas vietām lika tīnei izplūst, līcināja, ka zēns saprot un nožēlo savu pārkāpumu.

Gāja mēneši, un Arvidam visos priekšmetos bija apmierinošas atzīmes. Viņš allaž palīdzēja skolotājam organizēt sarīkojumus, piedalījās katrā sabiedriskā pasākumā, zīmēja plakātus, bieži palika pēc stundām uzkopt klases telpu.

Drīz neviens vairs nešaubījās, ka Arvids Konvalovs labojies. Māte stāstīja, ka tūdaļ pēc pārnākšanas no skolas viņš sežoties pie grāmatām, zēni saskatīja viņa uzticamu biedru, meitenes — stipru aizstāvi, skolotāji — centīgu audzētāji un spējīgu organizatoru. Visiem likās pats par sevi saprotams, ka viņš ar labām sekmēm tika pārcelts uz ceturto, bet gadu vēlāk uz piekto klasi. Atmiņas par «briesmoni» Konvalovu sāka izgaist.

Liekas, ar to vajadzētu beigties stāstam par Arvida skolnieka gaitām. Viss taču noticis tā, kā tam jābūt pa-

domju skolā — ar skolotājas un biedru draudzīgu palīdzību zēns bija nokļuvis uz pareizā ceļa. Diemžēl, Ciblas vidusskolas skolnieka Arvida Konvalova dzīvē iestājās jauns lūzums. Sākās ar to, ka 1952. gada rudenī Valentina Stripkāne aizbrauca uz Rīgu mācīties Vecāko pionieru vadītāju skolā. Klasi pārņēma cita audzinātāja — skolotāja Duncāne, kura jau pirmajā dienā atcēla Arvidu no klases vecākā amata. Kur tad dzirdēts, ka par klases vecāko ievēlēts nevis teicamnieks, bet viduvējs skolnieks?...

Vēstulē Stripkānei Arvids sudzējās par šo notikumu, ne ar ko neattaisnotu rīcību, arī citu skolnieku vēstules izskanēja neapmierinātība. Bet ko darīt — Duncāne necieta iebildumus. Konvalova nākamās vēstules bija vēl drūmakas. Viņš sodīts par grūstīšanos gaitenī, lai gan — pioniera goda vārds! — nebija vainīgs, dabūjis divnieku latviešu valodā, atstājis pēc stundām... Un katrā vēstule beidzās vārdiem: «Kad jūs atkal atbrauksiet pie mums?» Tad viņš vispār pārstāja rakstīt. Tikai aplinkus ceļā Stripkāne uzzināja, ka Konvalovs atkal kļuvis par klausli un spītē skolotājiem.

Zīemas beigās Stripkāne atgriezās Cibā. Vairākas dienas Konvalovs izvaiījās no tikšanās ar viņu, bēdžot, stingri aicināts, ieradās pionieru iestābā. Zēns pat nemēģināja taisnoties, viņš vienkārši teica, ka viss viņam esot apmieris, ka mācīties negribot. Tā beidzās pirmā saruna.

Taču Stripkāne neatmeta šai lietai ar roku. Arvida klases biedri stāstīja, ka ģeogrāfijas stundās viņš uzvedoties ļoti, kārtīgi sagatavojot uzdozot vielu un priekšzīmīgi atbildot allaž laipnā skolotājai Kristapānei. Mājās viņš tāpat kā līdz šim palīdzot mātei saimniecībā, paklausot tās lūgumiem un aizrādījumiem. Tikai Duncānes stundās viņš esot neciešams.

Vecākā pionieru vadītāja vēlreiz aprunājās ar Arvidu. Pacietīgi viņa paskaidroja, ka tas kļūs par labu kolchoza darbinieku tikai tad, ja beigs skolu, ja neatlaidīgi mācīsies. Bet zināšanu trūkums viņam vienmēr sekos kā tumša ēna. Zēns klausījās, klausījās, reizi pat noslaucīja asaru, tad pēkšņi piecēlās un aizgāja. Pēc nedēļas viņš lepnumā starojot acīm paziņoja Stripkānei, ka izlabojis vienu no saviem sešiem divniekiem. Pirmajam labojumam sekoja otrs, otram trešais. Un atkal skolotāja Duncāne spēra nepādomātu soli — patēla zēnam, ka viņš par velti sacis laboties, šā vai tā viņu nevarēšot pārcelt uz sesto klasi. Tagad par Stripkāni vairs nespēja ietekmēt Konvalovu.

Skolotāja sanāksmē, kur apsprieda Arvida uzvedību un sekmes, atskanēja pārmēti Valentīnai Stripkānei, ka viņa esot Konvalovu izlutinājusi. Sādu zēnu vajagot izslēgt no skolas — lūk, Duncānes priekšlikums. Tiesa, pagaidām Stripkānei izdevies atturēt direktoru no tāda izšķirēja soļa. Ne laime tikai tā, ka patē Arvids vairs negrib rudenī atgriezties skolā.

Arī tā nedrīkst beigties stāsts par Ciblas skolnieku Arvidu Konvalovu! Nevar būt runas par zēna lutināšanu. Tieši otrādi, ar savu individualizēto pieeju skolnieka raksturam Stripkāne pierādījuši, ka Arvids ir spējīgs zēns, ka viņam pa spēkam apgūt mācību vielu. Bet skolotāja Duncāne gājusi vieglākās pretestības ceļu, apmierinājusies ar formālu pedagoga pienākumu pildīšanu un apslāpējusi zēna vēlēšanos turpināt izglītību. Gri-bam ticēt, ka pati dzīve pierakstīs šim stāstam labas beigas, ka pirmajā septembrī Arvids Konvalovs kopā ar citiem zēniem un meitenēm iegāms savu vietu klasē un ietūgīgu audzinātāja vadībā kļūs par apzinīgu skolnieku.

«Mūsu tautas saimniecība droši iet uz priekšu pa tālākas augšupejas ceļu, — sacīja PSRS Ministru Padomes Priekšsēdētājs biedrs G. M. Maļenkovs savā runā PSRS Augstākās Padomes sēdē. — Mūsu spēka avots ir strādnieku, kolchoznieku un Intelligences varenā aktivitāte un iniciatīva. Mums ir milzīgas iespējas, lai veiktu galveno uzdevumu — maksimāli apmierinātu tautas nemīti pieaugošās materiālās un kultūras vajadzības.»

Biedra G. M. Maļenkova runā ir ļoti daudz spilgtu piemēru par mūsu plašās Padomju Dzimtenes rūpniecības un lauksaimniecības lielajiem sasniegumiem. Tie ir sasniegumi, kādus savā attīstībā nekad nav pazinusi un nepazīst neviena kapitalistiskā valsts. Tie ir sasniegumi, kādus var gūt tikai tauta, kas monolitā vienotībā sakļauta ap savu mīļoto Komunistisko partiju un Padomju valdību, veidi visus spēkus, lai veiktu dīzenus vēsturiskos uzdevumus, lai paceltu mūsu Dzimteni jaunos augstumos, lai novestu pie tautas labklājības augšupejas, pie socialistiskās sabiedrības vispusīga uzplaukuma, lai droši ietu uz priekšu, uz komunistiskās sabiedrības uzcelšanu mūsu zemē.

Mēs ļoti atceramies, kāds panīkums valdīja Latvijā visās dzīves nozarēs buržuāziskajā iekārtā — mūsu nesenajā pagātnē. Un kā viss mainījies uz augšu, kā uzplaucis padomju iekārtā! Mēs tālu esam aizsteigušies uz priekšu kā rūpniecībā, tā lauksaimniecībā, kā zinātnē, tā mākslā. Mēs drosmīgi raugāmies savā rītdienā, kural esam nosprauduši dīzenus plānus, un netaupām spēkus, lai tos izpildītu un pārsniegtu. Mēs zinām, ka Komunistiskās partijas vadībā, brālīgajā padomju tautu saimē dzīvodami un strādādami, šos plānus arī izpildīsim un pārsniegsim.

Ar saimniecisko celtniecību cieši saistīti arī mūsu kultūras celtniecības plāni. Pirmais un galvenais uzdevums — audzināt apzinīgus socialistiskās sabiedrības cilvēkus, komunisma celtniekus. Komunistiskā partija un Padomju valdība ļoti svarīgu darbu mūsu laukos šīn ziņā uzticējusi kultūras un izglītības iestāžu darbiniekiem. Kultūras nami, ciemu un kolchozu klubī, bibliotēkas kļuvas par neatņemamu daļu socialistisko lauku dzīvē. To darbība aptver arvien plašākas lauku iedzīvotāju masas, ir svarīgi, lai šo kultūras iestāžu darbs nekad neatslābtu.

Padomju valsts pirmajos pastāvēšanas gados V. I. Lēņins izvirzīja prasību, ka kultūras un izglītības darbam jāklūst cieši saistīti ar kārtējiem saimnieciskās dzīves uzdevumiem. Viņš prasīja, lai kultūras un izglītības darbinieki savu darbību saistītu ar valsts elektrifikācijas plānu izskaidrošanu, ar transporta, rūpniecības un lauksaimniecības atjaunošanas un pārkārtošanas, ar kultūras uzplaukuma uzdevumiem.

Pasreiz mūsu republikas lauki, tāpat kā rūpniecība, veic piektā piecādu plāna lielos uzdevumus. Nupat pieņemtais PSRS Valsts budžets pilnā mērā nodrošina paredzēto darbu izpildi. Jaunais Likums par lauksaimniecības nodokli vēl vairāk palīdzēs nostiprināt kolchozu saimniecību. Tas viss uzliek lielus pienākumus arī kultūras un izglītības iestāžu darbam laukos.

Tagad pilnā sparā novāc bagāto ražu. Biedrs G. M. Maļenkovs norādīja: «Nedrīkst aizmirst, ka mūsu zemes, mūsu kolchozu bagātība ir kļēis sabērtie graudi, bet nevis vēl nenopļautā labība». Popularizēt labāko kolchoznieku un kombināteru pieredzi ražas novākšanas laikā var un vajag gan ar speciāli izdotām «cīņas lapiņām», «zībeniem» un sienas avīzēm, gan ar pieredzes apmaiņas vakariem un radiotranslācijas tīkla pārraidēm. To var popularizēt arī rajonu kultūras namu un ciemu klubu mākslinieciskās pašdarbības agitbrigādes ar piemēroti sagatavotu programmu. Tai pašā laikā pret atpalcējiem un nolaidīgiem darba darītājiem jāvērsas ar asu kritiku un satiru. Mūsu sabiedrībā vēl ir sastopami cilvēki, kas nav atbrīvojušies no tādām kapitalisma paliekām kā nedisciplinētība, nevēriba pret sabiedrisko īpašumu u. tml. Viņi jāaudzinā.

Karstākajā darba laikā, kad darbs dzen darbu, mazāk laika atliek plašākām sarīksmēm un apspriedēm. Liela nozīme tad ir plaši izvērstajai politiskajai uzskates agitācijai tieši kolchozu brigādēs, darba vietās, kā arī darba pārtraukuma laikā integrētai politiskajai informācijai un visiem jaunumiem par darba gaitu brigādē, kolchozā, rajonā, republikā. Labu priekšzīmi šīn ziņā sniedz Grivas rajona Meduma ciema bibliotekare b. Moskaļeva. Viņa arvien piegādā kolchozniekiem darba vietā jaunākos laikrakstus un žurnālus, izdod «zībenus» un sienas avīzes par ražas novākšanas gaitu. Citādi kultūras darbam pielet Kalkūnes ciema kolchozā «Udarņiks». Seit uzskata, ka kolchoza kluba darbā galvenais ir «ballītes», bet ražas novākšanas laikā tās nerīko un arī nēko citu nedara, turpretim kluba sienas grezno vēl pavasari izliktie plakati un lozungi. Tik nepieciešamo socialistiskās sacensības rādītāju plāksni šeit nav, nav arī ražas novākšanas darbiem veltītu sienas avīžu, nav arī nekādu citu pasākumu... Seit aizmirsuši, ka it visur nepieciešami aktuali, mērķtiecīgi uzskates agitācijas līdzekļi, ka kolchoza kluba darbs jāsaista ar cīņu par pilnām apcirkņiem kļēis.

Tie bija ciemu un kolchozu klubī un bibliotēkas, kas Kārsavas rajonā slēna plauņas laikā izdeva 97 «zībenus». Un tiem bija sava ietekmē darba gaitas uzlabošanā.

Republikā vēl ir daudz ciemu un kolchozu klubu, arī bibliotēku, kas savu darbu nesalsta ar cīņu par priekšzīmīgu ražas novākšanu.

Taču ar tādu stāvokli nedrīkstam samierināties. Nevaram samierināties arī ar to, ka rajonu kultūras nami un bibliotēkas nav kļuviši par metodisko centru ciema bibliotēkām un klubiem. Nedrīkstam samierināties arī ar to, ka daudzas kultūras iestādes laukos maz vēribas veltī lauku darbu mehanizatoriem, ka bibliotēkas nerūpējas par grāmatu pieešanu mājās, neorganizē pārvietojamās bibliotēkas, ka klubī un bibliotēkas vāji popularizē pirmrindnieku pieredzi un lauksaimniecības zinātnes jaunākos sasniegumus. Rajonu izpildu komiteju kultūras nodaļām jāveic liels darbs, lai novērstu pieminētos trūkumus. Jāpānāk, lai kultūras darbs laukos arī ražas novākšanas laikā neatslābtu, bet gan vēl vairāk aktivizētos.

Kultūras darbinieki laukos tikai tad gūs sekmes un attaisnos viņiem dāvēto uzticību, ja savu darbību viņi cieši saistīs ar Komunistiskās partijas un Padomju valdības izvirzītajiem uzdevumiem. Vai nu tas ir ražas novākšanas laiks, vai cits darbu posms, arvien tas ir saistīts ar mūsu Padomju valsts nostiprināšanas un tautas labklājības celšanas uzdevumiem, arvien padomju cilvēku darbs ir veltīts miera un tautu draudzības nostiprināšanai. Un kultūras darbiniekiem mūsu socialistiskajos laukos arvien jābūt aktīviem cīnītājiem savā cēlajā postenī.

Par Latvijas PSR Augstākās Padomes ceturtās sesijas atklāšanu

Latvijas PSR Augstākās Padomes
ceturtā sesija atklās 1953. gada 17.
augustā pulksten 12 Latvijas PSR

Augstākās Padomes telpās, Rīgā,
Komjaunatnes ielā 11.
Deputātu registrācija turpat no
pulksten 10.

Izdota biedra G. M. Maļenkova runa PSRS Augstākās Padomes piektajā sesijā

Valsts politiskās literatūras izdevniecībā iznākusi atsevišķā brošūrā PSRS Savienības Ministru Padomes Priekšsēdētāja biedra G. M. Maļenkova runa PSRS Augstākās Padomes piektajā sesijā. Brošūras tiraža — pieci miljoni eksemplāru. (TASS)

«Es neko tā nevēlētos, ne par ko tik daudz neesmu sapņojis, kā par iespēju rakstīt strādniekiem». — Šos sīrnigos, no pašas sirds nākusies vārdus Lēpins uzrakstīja Sušenšas trimdā, tajās dienās, kad ne tikai revolucionārās literatūras plaša izplatīšana, bet pat partijas laikraksta izdošana vēl nebija pieļaujama. Lēpina nodibinātā partija visos savos vēstures posmos cīnījās par iespēju rakstīt strādniekiem, par tādās preses, tādās literatūras radīšanu, kas būtu daļa no proletariāta kopējās lietas, cīnījās par patiesu brīvu mākslu, kura apzinīgi kalpo tautas interesēm, darbajauzū masu atbrīvošanas lietā nogaidsimtu verdzības.

Kopš tā laika, kad Lēpins sapņoja par iespēju rakstīt plašajam strādnieku masām, neizmērojami pieaugusi literatūras sabiedriskā ietekme, palielinājusies tās audzinājošā loma, paplašinājusies tās saites ar miljoniem lasītāju. Lielā Oktobra socialistiskā revolūcija radīja apstākļus visu tautas radošo spēku patiesam uzplaukumam; partijas varonīgās pieredzes audzināti, padomju rakstnieki sapņiemu cilvēku dvēseļu inženieru augstākā nosaukumu.

Bet, tieši tur — Piteras un Maskavas, Baku un Irkutskas nelegālās tipogrāfijās; «ar ķīmiju» rakstītājos un uz hektogrāfa pavairotajos uzskurmos; brošūrās, kas tika izplatītas policijas represiju brīdī, un tika lasītas kā atklājums; dziesmās, kas pacēlās pāri demonstrācijām, un dzejoļos, kas aicināja uz cīņu, Gorkija pirmajos avīžu fejetonos — tieši tur radās un veldojās proletariskā literatūra, patiesi tautiskā, taisnīgā un brīvā literatūra, krievu progresīvās klasiskās literatūras labāko tradīciju pilntiesīga mantiniece.

Tajos gados, kad Lēpins un viņa cīņu biedri sāka gaitu pa neizpētītajiem Krievijas revolūcijas ceļiem, sāka veldoties un augt jauna revolucionāra māksla, socialistiskā realisma māksla. Progresīvie mākslinieki iekļāvās sabiedriskajā cīņā, gāja kopā ar proletariātu un tā partiju: jebkurš cits ceļš šajā vēstures posmā nenovērsami aizveda melnās reakcijas atvārā. Attiecīgie ar tautu, revolūciju, marksismu kļuva par īpašiem, kas noteica ikviena rakstnieka ceļus.

Pretsvarā negēlīgajam renegātismam un reakcionārajam estētismam skanēja pirmo proletariāta rakstnieku balsis. Neizdēstīgais, bet ar savu kvēlojošo, sirdi apgaismot tautas ceļu no gadsimtu verdzības un varmācības tumsas uz brīvo plašumu — lūk, uz ko aicināja Gorkija Danko; nebaudīties vētras, bet sagaidīt to ar vaļējām krūtīm, nebaļoties no drosmīgām atziņām, neklausīties bailīgo mēlīpīšu un lūžu oportunistiskos ērkštos — lūk, uz ko aicināja Vētraspūtne un Vanags. Baisi, kas kauja kļuvis raupja, «dobja, aizlūzuša, zēgalīgā un nīkna» bāsi Demjans, Bedņijs apdziedāja revolūciju un atmāskoja apspiešanas.

Ar visu savu radošo praksi, ar pašiem savu darbu tēliem progresīvie rakstnieki realizēja tautas mākslas leninisko partijas programmu.

«Mākslā... ar savām dziļākām saknēm jāleaug plašajās darbajauzū masās, — rakstīja Lēpins. — Tai jā-

PARTIJA — padomju literatūras iedvesmotāja

būt masām saprotamai un tuvai. Tai jāapvieno šo masu jūtas, domas un griba, jāpaceļ tas».

Ši Lēpina teze ir visas partijas politikas pamatā mākslas novada, visas partijas cīņas pamatā par progresīvu literatūru. «Iskras», «Zvezdas» un «Pravdas» rakstos, daudzajos partijas kongresu un Centrālās Komitejas lēmumos leniniskie mākslas partejiskuma un tautiskuma principi attīstījās un tika padarīti bagātāki, tika piesātināti ar jaunu konkrētu vēsturisku saturu.

«... Nepieciešams atvērt un padarīt pieejamas darbajaudim visas mākslas dārgumu krātuves... — bija ierakstīts 1919. gadā astotajā kongresā pieņemtā partijas programā un noderēja par pamatu partijas un valdības plašajam kultūras pasākumiem.

«... Ne minūti neatstājot komunisma pozīcijas, it nemaz neatkāpjoties no proletariskās ideoloģijas... Izrādīt vislielāko taktu, piesardzību, iecietību attiecībā uz visiem tiem literārajiem starpslāņiem, kuri var liet ar proletariātu un les ar to». — šis partijas Centrālās Komitejas norādījums bija pamats, lai saliedētu visus daudzveidīgu padomju lēlvalsts rakstnieku spēkus, bija pamats padomju literatūras attīstībai.

Partijas gudrā leniniski-stalinskā nacionālā politika nodrošināja visām PSRS tautām neperedzētu kultūras uzplaukumu. «Proletariskā savā saturā, nacionālā formā, — tāda ir vispārējā kultūra, uz kuru liet socialisms», — norādīja J. V. Stalins.

«Padomju literatūras, šis pasaulē visprogresīvākās literatūras, spēks ir tas, ka tai nav un nevar būt citu interešu kā vienīgi tautas intereses, vienīgi valsts intereses», — ar šiem vārdiem partijas Centrālā Komiteja noteica padomju literatūras būtību.

Partijas Centrālās Komitejas un XIX kongresa lēmumi apbruņoja padomju literatūru cīņā pret bezidejiskumu un apolitiskumu, pret pēlēcību un halturi, pret formalismu un estētismu, pret kosmopolitismu un buržuāzisko nacionālismu; partija apbruņoja padomju rakstniekus to milzīgo pienākumu pildīšanai, kādi ir literatūrai un mākslai cīņā par visa jaunā, gašā audzināšanu, kā arī novecojuša un satīnguša izskausīšanai mūsu īstenībā.

Komunistisko ideju iedvesmotāja, mūsu literatūra plaši atspoguļojusi partijas vadītās tautas varonīgo cīņu.

Tūlīt pēc Danko, Vētraspūtne un Vanaga romantiskajiem tēliem mūsu literatūrā ienāca jauns tās varonis, kurš ievadīja pasaules mākslas vēsturē veselu plejadi vēl neredzētu varoņu. Dziļās saites ar tautu un idejiskais tuvs partijai ļāva Gorkijam ieraudzīt tās parādības un tos varoņus, kuriem bija jāņem vadošā vieta Krievijas vēsturiskajā attīstībā. Tieši saites ar tautu un idejiskais tuvs partijai ļāva Gorkijam romanā «Māte» pacelt Krievijas revolūcijas attīstības pamata jautāju-

mus: parādīt strādnieku šķiras augšanu un profesionālo revolucionāru kadru veidošanos; attēlot masu revolucionārās šķiras apziņas mošanos; nospraust ceļus strādnieku šķiras savienībai ar darba zemniecību un revolucionāro inteliģenci, savienībai, kas kļuva arvien stiprāka; mākslas tēlos atsegt stichiskās strādnieku kustības savienošanos procesu ar revolucionāro marksistisko teoriju.

Ar dziļu vēsturiskumu lielais rakstnieks atsedza kapitalisma būtību, atmāskoja sapuvušo oportunisma purvu, «samgānīšānu», parādīja, cik sarežģīta ir ideoloģiskā cīņa. Un, kaut arī nedz mašinists Nils, nedz Artamonovs-Jaunāniba, nedz Kutuzovs neņem skaitliski lielu vietu Gorkija darbos, viņu progresīvā loma atklājas visā skaidrībā, un viņi parādās kā vēsturiskās likumsakarības padeži, kā gaidāmo revolucionāro notikumu pārstāvji.

Pēc Gorkija tradīcijas rakstīti arī daudzi mūsdienu darbi, veļti lūzuma momentiem tautas vēsturē. Tā, piemēram, F. Gladkova «Stāsts par bērniņu» un «Ceļš uz laimi», M. Sokolova «Dzirksteles», Gu-dala-Guzevičs «Kaleja Ignota talsnība» un Viļa Lāča «Uz jauno krastu» sniedz pārliecinošas ainas par tautas revolucionārās apziņas veidošanos. Un jo plašāk šajos darbos tiek atsegtā vēsturiskā perspektīva, jo dziļāk atspoguļojas īstenības pretrunas, jo spīgāk un konkrētāk tajos parādās Lēpina nodibinātās partijas līle nopeni, kura pamodinaja tautas taisnīgo naidu un radošo enerģiju.

Komunistu — savas šķiras, savas laikmeta progresīvo cilvēku — īstenā loma noteica to vadošo vietu, kādā ar pilnām tiesībām komunisti tēliņem socialistiskā realisma literatūrā. Partijas — galvenā, vadošā un virzošā spēka socialistiskajā revolūcijā un socialistiskajā celtniecībā — īstenā loma noteica to centrālo vietu, kādā tēliņem partijas darbības attēlojums padomju rakstnieku labākajos darbos.

V. Majakovskis, kas vēl 1915. gadā ieraudzīja revolūcijas tuvošanos, kura pāk «pārī, jāka, kalniem», un apdziedāja vienkāšu cilvēku dvēseles apslēptos «zēla, smilšu laukus», savas poēmas «Vladimirs Iljičs Lēpins» un «Labī!» sniedzis klasisku, lielisku piemēru partijas kā masu vadoņa un organizatora tēla atsegšanai.

Radīt partijas tēlu — tas nepozīmē koncentrēt visu uzmanību tikai uz komunistu tēliem. Tas nozīmē — parādīt tautu un partijas lomu tautas dzīvē. Tautas dzīve nesaraucami saistīta ar partijas darbību, tautas panākumi nesaraucami saistīti ar komunistu darbu. Tādu lomu komunistu tēliem noteic pati dzīves patiesība, kuru attēlot aicināta realistiskā māksla.

Vai var saprast, kādā veidā raibais pulis («Vali nu tas ir gada tirgus... Vai nu... pārceļotāju nometne») pārvēršas nesalaucāmā dzelzī strumē, kas, kaujās izceļot uzvaras, varonīgi iziet no baltgvardu ielenkuma, ja nefe-

rauga to organizējošo spēku, kurš iemiesots boļševika Kozuchova tēlā?

Vai var atsegt leģendārā komandiera Capajeva, šā tautas karavadoņa tēlu, heparādot to milzīgo darbu, kādu paveica partijas sūtnis komisars Feodoris Kličkovs?

Vai var attēlot tautas masu aptvērušās partizānu kustības spēku, neizprotot «ogļraču cilti» strādnieka un partijas pārstāvja Levinsona milzīgo ietekmi?

Vai var izprast, kā padomju tautai izdevās sadziedēt imperialistiskā un pilsoņu kara cirstās brūces un, pārvarot naidīgi noskapotās specialistu daļas pretestību, atjaunot sagrauto saliniecību, neparādot komunistu Gjebu Cumalova pašizlīdzīgo darbu?

Vai var pareizi attēlot laukos notikušo lielo lūzumu, plaši neparādot lauku komunistu un strādnieku šķiras milzīgo paldzību, kuras tipisks pārstāvis paceļas lasītāja priekšā Putlova rūpnieciskā komunistā Davidova tēlā?

Padomju rakstnieki iemiesojuši komunistu tēlos pašas dzīves tipiskās parādības, un viņu radītie tēli kļuvi klasiski, ieguvuši lielu sociāli politisku un vēsturisku vispārīgumu nozīmi. Ikviens godīgs rakstnieks, kas centies pareizi atspoguļot dzīvi, radošo meklējumu rezultātā nevarēja nenonākt pie partijas lomas izpratnes un attēlojuma.

Aleksejam Tolstojam šie meklējumi noslēdzās ar lielisku dokumentāli precīzo, psiholoģiski un kompozicionāli izšķirošo nodāju triloģijā «Sāpju ceļi», nodāju, kurā attēlota Lēpina runā rūpniecī un Lēpina runas ietekmē notikušais lūzums Dašas apziņā.

Konstantīnam Fedinam šie meklējumi iemiesojušies virknē darbu, kas veļti inteliģences un mākslas problemai revolūcijā, un guvuši atrisinājumu komunistu Kirila Izvekovā un Stepaņa Ragozina tēlos, kuri izšķiroši ietekmē «Pirmo prieku» un «Neparastās vasaras» visu daudzo varoņu likteņus.

Partijas tēls, kura virza pirmās pasaulē socialistiskās valsts attīstību, kļuvis par neatņemamu daļu ikkatrā mākslinieka tēlu sistēmā, kam radošajā karogā ierakstīta iekšme, uz taisnību.

Komunistu tēlu jēga un nozīme ir tajā apstākļi, ka tie darbojas kā komunistisko ideju nesēji un izplatītāji, kā vēsturiskās attīstības galveno tendenču padeži. Tēls, kas iemieso reālos dzīves procesus, pārvēršas par paraugu, kā iztūreties dzīvē. Pietiek atcerēties komisaru Vorobjovu un viņa lomu pie Meresjeva varonīgās apņēmības veidošanās; pietiek atcerēties Lutikovu un Procenko un viņu lomu krasnodonēšu jaunās paaudzes audzināšanā; no trim komunistiem sastāvošo partijas sūnīgu, kura ved sev līdz visu kolchoznieku masu Gaļinas Nikolajevs romanā «Pļauja»; Voropajevu Pavlenko «Laimē».

Tieši šie tēli piešķir darbiem maksimālo iedarbīgumu, vislielāko audzinājošo nozīmi.

Rakstnieku uzdevums ir, lai, parādot partiju kā komunisma cēlājas padomju sabiedrības galveno, vadošo un virzošo spēku, parādītu arī atsevišķa komunistu galveno vietu, kurš realizē partijas politiku katrā konkrētā iecirknī, cīnās pret visu eastingušo, naidīgu, kas traucē mūsu kustību uz priekšu. Voropajeva tēla spēku daudzējādā ziņā noteic tas, ka viņš parādīts darbībā, asā cīņā un kā pretstatā viņam uzziņmēts Koritovs, kurš neredz cilvēkus un nebalstās uz viņiem. Šis pretstatījums «Laimē» padarīja milzīgi iedarbīgu.

Gaļinai Nikolajevai izdevās parādīt partijas zemākās organizācijas praktisko darbu, radīt dzīvus komunistu tēlus; tās sevišķi labi izdarīti partijas pirmās sapulces attēlojumam veļtājā nodalā, kad trīs agrāk savā starpā nepazīstami komunisti sajuta sevi par saliedētu veseli, par milzīgās partijas daļu. Bet Gaļina Nikolajeva ievadīja romanā rajona komitejas sekretaru, pie tam nepiešķirot viņam kaut cik nozīmīgu lomu romāna pamatlinijas attīstībā, un viņš palika par personu, kura gandrīz nedarbojas un tāpēc arī nedod neko klāt grāmatas idejiskajai nozīmei.

Mūsu kritika un tūlīt pēc kritikas arī dažos lasītāju izteicienos reizēm ekan tieksme komunistu tēliem dot zināmu standarta noguldinājumu, prasība, lai romanā attēlotais komunistu būtu apveltīts ar visām pozitīvajām īpašībām. Bet partijas un tautas galvenā prasība literatūrai ir prasība attēlot dzīvi patiesi un daudzšķautņaini, ar tās pretrunām un grūtībām, ar tās panākumiem un trūkumiem. Taču mūsu darbā ir atsevišķas kļūdas un neveiksmes; atsevišķu komunistu darbība ir trūkumi un kļūdas. Apriet šos trūkumus un kļūdas, nogludināt īstenības attēlojumu — nozīmē aizmirst tādu varoņu ieroci kā kritika un paškritika, aizmirst partijas Centrālās Komitejas un XIX kongresa lēmumus.

Pārskata referātā partijas XIX kongresam par Centrālās Komitejas darbu biedrs G. M. Maļenkovs nosprauda divus nesaraucami savā starpā saistītus rakstnieku uzdevumus: šautīt netikumus, trūkumus, slimīgas parādības, kas izplatītas sabiedrībā, un parādīt vienkāša cilvēka augstās garīgās īpašības un tipiskās pozitīvās rakstura iezīmes, radīt spīgtu, maksimāli cīnīgu šā cilvēka tēlu, kas būtu atdarināšanas, cēlības paraugs ļaudīm.

XIX kongresā pieņemtajos Padomju Savienības Komunistiskās partijas Statutos formulētas augstas prasības partijas biedriem, noteikti tie atbildīgie pienākumi, kādi jāpilda ikvienam komunistam. Statutu precīzajos formulējumos atklājas tā morālska tēla skaistums, kuram jābūt par ikviena komunistu tēlu. Bet reizē ar to partijas Statutu runā par tām iezīmēm, kas nav savienojamas ar partijas biedra nosaukumu un pret kurām partijā aicina mūs cīnīties.

Sajā cīņā padomju literatūrai ir visai liela loma. Un šī savā loma padomju rakstniekiem jāpilda. Ikvienā savā darbā, kad viņi rada reālus mūsu padomju īstenības un tās priekšpulka cilvēku — komunistu tēlus.

(«Literaturnaja Gazeta»)

Pārrunājam meistarības jautājumus

Apšveicams ir «Zvaigznes» redakcijas pasākums blakus pieredzējušu un pazīstamu autoru darbiem publicēt arī mūsu visjaunākās paaudzes rakstnieku sacerējumus. Seit lasām L. Pura, A. Jansonu, Dz. Rinkules, V. Paegļa, V. Eglona, Z. Skujiņa u. c. stāstus, tēlojumus, fejetonus.

Visas dotības, lai izveidotus par spējīgu prozaikl, ir Visvaldim Eglonam. «Zvaigznē» publicētie viņa stāsti «Ceļā» (1953. g. 4. nr.) un «Sestdienas vakars dzīvoklī Nr. 7» (1953. g. 10. nr.) liecina par savdabīgu talanta lezīmēm. Jaunais autors droši meklē maz skatu tematiku, svaigus izteiksmes līdzekļus, īpatnūs kompozīcijas papāmiēnus, pietiekami pārvalda īsā stāsta tehniku. Protams, publicētie stāsti nav bez trūkumiem, bet turpmākajā darbā V. Eglons spēš arī no tiem atbrīvoties.

Nelielā stāsta «Ceļā» sižets vienkāršs. Jaunais šoferis Arturs Alksnis pirmajā braucienā no pienotavas uz pilsoņu piedziņu dažādas klimas: pārdur riepū, pazaudē ventili un beidzot mājīnā «lēsežās» rudens lietūs izmērētāja līteļa dubļos. No visām šīm nelaimēm izkļūst šoferim palīdz līdzbraucēji — pienotavas direktors Gūtīns, grāmatvede Zemzāre, biedis Adamsons.

Stāstā vēl daudz deklarativisma. Tā, piemēram, mākslinieciski neperādīts

BIRUTA ŠIRA

Vārds jaunajiem

palicis autora apgalvojums, ka pēc kopīgi salāpītās rīepas visi brauciena dalībnieki sajutuši, «ka šajā īsajā britiņā viņi bija kļuvuši pavisam tuvi — it kā izpratuši viens otru nēsālidzināmā labāk, kā to spētu tikstoš sviniņu iepazīšanās vārdus». Rakstnieks aizmirs, ka ar šādu teikumu vien nepietiek, ka lasītājs par to jāpārlecina ar konkrētiem piemēriem. Bet tieši tā darba trūkst.

Jā «Ceļā» viens no trūkumiem ir vāji notēlotie personāži, tad stāstā «Sestdienas vakars dzīvoklī Nr. 7» Visvaldis Eglons uzrāda jau krietna raksturotāja spējas, kas liecina, ka autors ir pratis saskatīt tipisko mūsu sīdienes cilvēkā un vairāk vai mazāk veiksmīgi iemiesot to atbilstošā mākslinieciskā formā.

Stāsta centrā grāmatveža Mārtiņa Libertā ģimene, kuras sestdienas vakara mieru iztraucē dēla Viktora, tikko-augstskolu beigūša inženiera, paziņojums, ka savas darba gaitas viņš nodomājis sākt Stalīngradā. Vecāki dēla lēmumu uzņem ar sarūgtinājumu, kā vēlēšanos izrauties no ģimenes dzīves ierastās kārtības.

Viktorā, vienā no labākajiem stāsta tēliem, autors tipizējis padomju jaunatnes labākās īpašības: optimismu, ticību savām spējām, neatlaidību, enerģiju, tieksmi atrasties dzīves veldotāju pirmajās rindās. Viktoru nevilina dzi-

ves sīkās ērtības, viņu saista padomju celtniecības laikmeta plašums: ziedošas kolchozu drūvas, tīrmos rūcošas mašīnas, mārēna cepļi, milzu fabrikas, lielpilsētas... cilvēki, kuros strāvo griba uzcelt jaunu pasauli vecajā zemē.

Veiksmīgs arī ģimenes galvas Mārtiņa Libertā, tipiska, vēl mūsu dienās nereti sastopama vecā, paaudzes pārstāja, raksturojums. Kaut arī parādīts tikai attiecsmes ar ģimeni, jūtam, ka savā būtībā šis mīļestipniskais grāmatveidis ir Čehova klasiskā attēlota ierēdņa tips, kas priekšniecībai allaž rāda saldu seju un kabatā nesā sērķocinūs, lai pakāpīgi pasniegtu uguni pakāpē augstākākiem. Mārtiņu Libertu raksturo sīka patmīlība, flegmatiskā miers, glēva izvairīšanās no katra ekarbakā vārda, nevēlēšanās iekļauties ģimenes dzīves rūpēs, atstājot tās pilnīgi slevas ziņā. Sāds, padomju dzīves straujaļiem templem atpālis cilvēks jūtas apmierināts, ja pēc darba to sagaida laika pagatavotās kottietes un silti pīrādziņi, filca tupeļu pāris, greznī iekārtots dzīvoklis ar parketa grīdu un mīkstiem tepliem. Libertā tipa jaudis ir par kūtriem, lai ieklausītos tās trauksmainās dzīves pūkstos, kas norit ārpus viņu ierastās dzīves šaurā loka. Asāk autoram vajadzēja uzsvert, ka šāds Libertus radijusi bijušā ekspluatatoriskās iekārtas šaurība.

Savu varoņu raksturošanai V. Eglons meklē un arī atrod spēcīgas izteiksmes līdzekļus, piemēram; Viktora un vecā Libertā būtību uzskatāmi atklāj jau viņu gaitas noraksturojums.

Vāji turpretim notēlota Viktora un viņa tēva pretējo uzskatu sadursme. Visvaldis Eglons te gribējis atmāskot Padomju Latvijas apstākļiem vēl diezgan tipisku parādību, kad vecās, šauri mīļestipniskās, patriarhālām attiecībām piegrūztās tradīcijas cenšas ierobežot jaunatnes tieksmi pēc plašuma. Tomēr šī doma notiek novesta līdz galam, negust vispārīguma spēku, neatklāj visā spīgumā jaunā uzvaru pār veco, atmirstošo.

Otras sižeta līnijas centrā Libertā meitā Lidijs. Ilgāku laiku sagājusies ar dzīvokļa iemītnieku Sēnu, viņa piepēlī ierauga tajā spekulantu, pretīgu savābuma meklētāju un no tā novēršas. Atzīdama savu kļūdu, Lidijs cenšas atjaunot draudzīgas attiecības ar Viktora draugu Arturu Barkanu. Barkana tēla risināts jautājums par darbu un studiju sēkmīgu savienošanos.

Trešā, visvājāk izveidotā sižeta līnija ir spekulanta Sēna atmāskojums. Bez minētajiem stāstā aizskarti vēl citi jautājumi.

Tematu un konfliktu pārbagātība ir cēlonis vairākiem stāsta trūkumiem. Pirmkārt, autoram nav pa spēkam stāsta ietvaros visus aizsāktos jautājumus atrisināt vienlīdz pārliecinoši, visas darbojošās personas izveidot par spēcīgiem raksturiem. Tā, piemēram, idejiski neskaids palicis Lidijs tēls, nemotivēta viņas pēkšņā pārvērtība, nenoskaidrotas viņas attiecības ar Sēnu un Barkanu utt. Otrkārt, stāstā nav vienotas sižeta līnijas, nav stingra mugurkaula, kas visus notikumus spētu apvienot. Tādēļ stāsts vietumis iz-

plūdis un garlaicīgs, jo tieši sižeta līnijas attīstība ir viens no nosacījumiem, kas saista un kāpina lasītāja interesi. Bez tam trūkumi sižeta izveidē, kā zināms, atsauca arī uz māksliniecisko tēlu veidošanu. Treškārt, daudzo personu un notikumu jūklī pazūd stāsta galvenā ideja, kuru pats rakstnieks, šķiet, nav līdz galam izdomājis.

Ar lielāku rūpību jāveido dialogi, jāpanāk, lai tie skaidri un nēpārprotami parādītu ne tikai sarunu tēmatu, bet kalpotu arī personāžu raksturošanai. Ja «Ceļā» personāžu valoda tikpat kā nemaz nepilda pēdējo prasību, tad stāstā «Sestdienas vakars dzīvoklī Nr. 7» autors jau dialogos spējis atklāt atsevišķu personu raksturiezīmes. Tomēr ne visur gribētais sasniegts. Dziļāk neizveidota palikus, piemēram, Lidijs un Artura stipri garā, dažbrīd pat jucekliģā saruna.

Izkopjama arī autora valoda: jāizskauz neveiklīte izteicieni, kādi šur tur pavid, jāatbrīvojas no garajām teikumu konstrukcijām, kas bieži apgrūrina domas uztveršanu, jāizveido skaidra, precīza un dinamiski spraiga valoda.

Turpmākajā darbā V. Eglonam vairāk jāpamodā par savu stāstu idejisko nolūku. Padomju rakstniekam dzīve ne tikai jāattēlo, bet ar saviem darbiem lasītājs jāaudzina, jāradā ceļš uz komunismu. Mākslinieciskās meistarības tālāka izkopšana, mācīšanās no labiem paraugiem, lielāka atbildības sajūta par rakstnieka, «cilvēku dvēseļu inženiera», darbu ir jaunā daudzdzīvotā autora nākotnes uzdevums.

RĪGAS JŪRMALAS PROBLEMAS

V. BACHNOVS UN J. KOSTJUKOVSKIJS

Nāk prātā brinumjaukais brīdis

Daba bagātīgi apveltījusi Rīgas jūrmalu. Ne visai platā zemes strēmele, kuru no vienas puses apskalo Lielupe un no otras — Rīgas jūras līča dēpī, ar tās lieliskajiem priekšmetiem, kas stiepjas līdz pat pašai jūrai, un brīnišķīgo pludmali, ir kā radīta kūrvietai. Ne jau veltī par šo jauko zemes stūrīti pirms daudziem gadiem sāka interesēties cilvēki, lai to izmantotu atpūtai un dziedniecībai.

Bet kas tad bija šie laudis, kuru vēl senā pagātnē varēja redzēt Rīgas jūrmalā? Par to pietiekami daļēji runājis līdz pat šai dienai stāsta zaļumos slīstošās vasarnīcu rajona ielas. Greznas villas, kas uzceltas bagātnieku vajadzībām, daudzas vasarnīcas un vasarnīcīņas, kuru īpašnieki bija «vidusšķiras» laudis. — Lūk, kas būtībā veido visu Rīgas jūrmalu. Neatkarīgi no bagātības vai lieluma visas šīs celtnes pastāvēja domātas to īpašnieku un viņu ģimeņu tīri individuālai lietošanai. Taisnība, vietvietām bija arī «pansijas», taču arī tās domātas turīgiem cilvēkiem, kas varēja atļauties tādu izšķērdību, kā atpūsties jūrmalā...

Tāds bija mantojums, ko šajā kūrvieta 1940. gadā saņēma jaunā padomju republika. Hitleriskās okupācijas drūmie gadi nesa vienīgi postījumus (laimīgā kārtā ne pārāk lielus — okupanti «steidzās», bēgdami no Padomju Armijas). Bet astoņos pēckara gados Rīgas jūrmala ir stipri vien pārvērtusies. Pareizāk sakot, ārējā izskatā tā nav neko lielu mainījusi, bet pašos pamatos mainījies vasarnīcu sastāvs. Tagad līdzās daudzajām vasarnīcām, kas izīrētas darbaļaudīm, Rīgas jūrmalā ir septiņpadsmit sanatorijas (tajā skaitā četras bērnu) un 37 atpūtas nami. Ik gadus Rīgas jūrmalā atpūšas desmitiem tūkstošu darbaļaužu, kas atbraukuši gan ar darba vietu izsniegtajam ceļa zīmēm, gan «uz savu roku».

Bet šīs lielās iekšējās pārmaiņas — vasarnīcu sastāva pārmaiņas ir krasi disonansē ar kūrvieta ārējo izskatu, tās materiālo bāzi. Visas 17 sanatorijas un 37 atpūtas nami iekārtoti agrākajās vasarnīcās un vasarnīcīņās, kas bija domātas individuālajām ģimenes vajadzībām. Tāpēc šīs dziednieciskās iestādes nemaz neatgādina lieliskās, kādās padomju varas gados uzceltas Krimā, Kaukāzā un citās Padomju zemes malās. Galvenais to mēr nav apmēru grandiozitāte vai arhitektūras formu skaistums — Rīgas jūrmalas sanatorijām un atpūtas namiem, kas izmanto veco, šim nolūkam neņemot vērā vasarnīcu fondu, liegta pat elementārās ērtības, nemaz nerunājot par kaut kādu komfortu. Par to vairākkārt rakstījis centrālā prese, par to daudz un enerģiski runā gan veselības aizsardzības organos, gan Rīgas pilsētas organizācijās, gan daudzas republikaniskajās iestādēs. Bet ar to visu lietas labā vēl nav izdarīts līn nekā.

Kāds tam iemesls? Vai tad Padomju Savienībā būtu pārtraukta jaunu sanatoriju un atpūtas namu celtniecība? Nē, tāda celtniecība norit pilnā sparā un aizvien pieaugošos apmēros, taču tikai ne Rīgas jūrmalā! Organizācijās un iestādēs, kas nodarbojas ar sanatoriju celtniecību, valda šāds ieskaits: Rīgas vasara esot īsa, gēzona te ilgstoši tikai četrus mēnešus, tālab celt jaunas sanatorijas būtu «nerentabli»... Šie pēc pirmā acu uzmetiena ir kā nopietnie motīvi, ja tos apskata rūpīgāk, tomēr neiztur kritiku. Vispirms ir ne mazums tādu slimnieku, kam atļauts un ieteikts ārstēties tikai tādās kūrvietās kā Rīgas jūrmalā, bet dienvidi konkrīdēti, atzīti par veselībai kaitīgiem. Un tāda ļaunākā kā padomju cilvēku veselības aizsardzība runāšanai par īpašīgu nedrīkst būt vietas! Turklāt ir jau laiks izsleņķināt mītu par Rīgas jūrmalas «īso sezonu»! Ar labi iekārtotām ūdens dziedniecības iestādēm (tadās patlaban ir piecas), ūdeņot to apkaimē arī ziemas mēnešos apdzīvojamos sanatoriju korpusus, Rīgas jūrmala var kļūt par teicamu kūrvieta visu gadu.

Taču pašlaik Rīgas jūrmalā ne tik vien neceļ nekā jauna, bet pat nekā bedara, lai realizētu vairāk vai mazāk kapitālus uzlabojumus pastāvošajās sanatorijās un atpūtas namos. Tam, ko pašreiz dara, lielāko tiesu ir, ja tā varētu teikt, kosmētisks raksturs.

Izeja no pašreizējā stāvokļa ir visām padomju kūrortoloģijas prasībām atbilstošu jaunu sanatoriju un atpūtas namu celtniecība.

Tāda ir Rīgas jūrmalas «problema Nr. 1». Lai to atrisinātu, būs nepieciešams gan laiks, gan pūliņi, gan arī prāvi izdevumi. Vienīgi tāda ceļa iespējas agrāko Rīgas bagātīnieku vasarnīcu celtaiņu vietā izveidot pilnvērtīgu padomju kūrvieta.

Rīgas jūrmalā ir arī citas diezgan nopietnas problēmas.

Mūsu jūrmalā nav modernās medicīnas prasībām atbilstošu kūrvieta iedzīve. Daba šeit devusi atpūtniekiem zelta smiltis, plašu piekrastes joslu, LPSR Veselības aizsardzības ministrijas Rīgas jūrmalas kūrortu pārvalde ik gadus izdod 20—30 tūkstoš rubļu solu izgatavošanai un labošanai, kā arī nepieciešamos līdzekļus tīrības nodrošināšanai pludmalē — tas arī ir viss. Bet visā pludmalē — un tā stiepjas vairāk nekā divus desmitus kilometru! — nav neviena stūrīša, kur varētu atrast viselementārāko iedzīvi iekārtu: sauljumu, kabīnes, kur nogērbties, sēdu un, visbēdīgāk, — medicīnisku uzraudzību, padomus, konsultāciju... Tiesa, šogad beidzot nolemts iekārtot medicīnisko pludmali, un pašlaik Bulduru rajonā norisinās celtniecība, bet... arī tur ir savs «bet».

Darbus uzsāka ar plašu vērienu, atveicot celtniecībā 1 miljonu 200 tūkstoš rubļu. Ja jau sēta, tad sēta — mūrēta, kapitāla, atgādina cietokšņa sienu. Dušas telpas un solarijs — divstāvu ēka ar «torni» un emaili tā galā. Pat katlu māju un nāmiņu sētniekiem būvē monumentāli, ar vērienu... Tas viss ir ļoti labi. Tikai darbi, kuras paredzēts pabeigt līdz 1954. gada pavasarim, norisinās tāda tempā, ka pirmajam pusgadam paredzēto 500 tūkstoš rubļu vietā apgūts mazāk par trešdaļu. Kūrortu pārvalde, kas finansē celtniecību, jau tagad ir noraizējusi, kur lai izlieto līdzekļus, kas acīm redzami un nepārprotami paliks neizmantoti...

Bet galvenais ir tas, ka arī šāda grandioza medicīniskā pludmale nespēs apmierināt visu kūrvieta viesu un vasarnīcu vajadzības. Cilvēki taču nebrauks no visas jūrmalas uz Bulduriem, lai tur speciāli izmantotu labumus, ko dod medicīniskā pludmale!... Taisnība, projektā vēl vairākas šādas celtnes, bet pieredze jau rādījusi, cik daudz laika vajag, lai tās stātos ierindā — paies ne mazāk par desmit gadiem, kamēr būs izbūvētas kaut vai tikai piecas šādas pludmales. Tajā laikā par to naudu, kas netiks apgūta šogad, varētu izveidot vismaz trīs vienkāršāka tipa medicīniskās pludmales, iekārtojot tās pašlaik lietošanā nodotā jūras vannu ēku tuvumā. Turklāt visu nepieciešamo iekārtu — gan sauljumu, gan kabīnes, gan sēdu — var izgatavot šeit, tajā pašā laikā viegli samontējamu un tikpat viegli izjaukamu, lai ziemā to visu varētu novietot un uzglabāt noliktavā. Kad būtu šādi iekārtotas vienkāršas medicīniskās pludmales, rastos iespēja mierīgi būvēt tādas kapitālas celtnes, kāda pašlaik top Bulduros.

Dienmē, tas nav vienīgais fakts, kas liecina, ka kūrvieta viesu kārtējam, neatliekamām vajadzībām Rīgas jūrmalā nevēlta pienācīga uzmanību. Lūk, vēl viens piemērs, tā sakot, no «pludmales dzīves». Jau otru gadu tā pati Kūrortu pārvalde rajonā starp Dzintariem un Majoriem būvē «dzērēnu laukumiņus», kā tas saucams celtniecības dokumentos. Starp citu, jāatzīmē, ka šis laukumiņš ir ierīkots jau pirms daudziem gadiem, un to vajadzēja vienīgi izremontēt. Bet pēc tam to sāka «mākslinieciski izrotāt». Centrā novietoja statuju, kuras mākslinieciskā vērtība tomēr nav nekāda augsta. Šim pasākumam jau izdots desmitiem tūkstošu rubļu, bet darbam galu pagaidām kā neredz, tā neredz. Kamēr šis vienīgais «dzērēnu laukumiņš» nav gatavs, pludmalē kļuvis par īstu problēmu atrast vietu, kur varētu nodzerties. Reti sastopamajās, pavisam neizskatīgajās, nepievilcīgajās mazumtirdzniecības novietnēs, kas turklāt nav pienācīgi iekārtotas un apgādātas, pārdod vienīgi dzērēnus pudelēs. Arī tas notiek tikai centrā, Dzintaros un Majoros, bet attālak, «periferijā», nav arī tā.

Tiesa, svētdienās pludmalē ierodas daudzi dažādu tirdzniecības organizāciju speciāli atbraukušie pārdevēji, bet viņu tirdzniecības veids, pat maigi izsakoties, ir augstākā mērā nekultūras: sakrauj vienu uz otras kastītes, tām līdzās noliek nožēlojamu, kroplu galdiņu, uz tā bļodu vai spaini, kurā pāvīši izskalo glāzes. Atspirdzinoši dzērēni te ir retums.

Atkal rodas dibināts jautājums: vai tik ļoti tagad ir nepieciešams dārgais kapitālais «dzērēnu laukumiņš»? Vai nebūtu bijis labāk, ja par to pašu naudu uzceltu vairākus viegļus, bet skaistus paviljonus, kuros varētu tirdzniecības ar visu nepieciešamo. Starp citu, šāda veida celtniecībā varētu iesaistīt arī pašas tirdzniecības organizācijas.

Pēckara gados daudz darīts Rīgas jūrmalas vispārējai labiekārtošanai.

Minēsim kaut vai Rīgas ielas izveidošanu par lielisku maģistrāli, vairāku asfaltētu pieļu ierīkošanu uz pludmali, jaunu skveru iekārtošanu. Uzkoj Majoru stacijas laukumu, paplašina apgaismošanas tīklu, nenogurstoši strādā, kopjot meža stādījumus, nostiprinot Lielupes krastus un darot daudz ko citu. Bet arī te neiztik bez kļūdīšanās.

Pēkšņi gar visu pludmali izaug krogliņu, pat pienācīgi neapēvēlētu stabu rinda. Tos savieno vadi, Izrādās, ka tā ir speciāla radiofizikālas līnija, ar kuras palīdzību paredzēts instruet peldētājus, kā jāuzvedas jūrā. Šim mērķim, kā arī īpašas brošūras izdošanai, īpašu bridinājumu plakatu novietošanai un pārējam profilaktiskajam masu izskaidrošanas darbam izdod ne mazumu naudas. Bet tajā pašā laikā vispirms būtu vajadzējis palielināt Rīgas jūrmalā glābšanas postēnu skaitu. Tas taču ir tirāls kauns: visā Rīgas jūrmalas pludmalē ir tikai viens vienīgs glābšanas postenis un tā rīcībā — pavisam divas airu laivas!

Ir vēl daudz dažādu «problēmu», kas viegli atrisināmas. Kāpēc, piemēram, nevar palielināt aviū kiosk skaitu? Kāpēc ēdnīcās nemaz nav piena ēdienu un svaigi dārzeņi, pat jūlija otrā pusē, bija un palika par «problēmu»? Kāpēc tik vāji, ar traucējumiem darbojas veikali? Kāpēc tik slikti tiek saglabāts apdzīvojamo vasarnīcu fonds? Kāpēc milicija nevar nodibināt elementāru kārtību pludmalē — pārtraukt braukāšanu ar automašīnām un motocikliem, pienācīgi apsargāt tautas mantu — solus un visu pārējo? Kāpēc dažās sanatorijās un atsevišķās stacijās radio kļuvis par «sodību» visiem apkārtnējiem iedzīvotājiem? Kāpēc visā pludmalē ir tikai viena vieta, kur var noīrēt gulamkrēslu? Kāpēc jūrmalā ir tik maz telefona automatu? Kāpēc tāda Vissavienības nozīmes kūrvieta nedarbojas Kūrortu tirdzniecības uzņēmumos? Un kāpēc beigu beigās visi šie un vēl daudzi citi viegli novēršamie trūkumi joprojām turpina pastāvēt?

Galvenais un būtiskais iemesls ir tas, ka Rīgas jūrmalai ir pārāk daudz saimnieku. Bet, kā zināms, kur daudz saimnieku, tur maz kārtības. Jūrmala administratīvā ziņā ir Rīgas pilsētas rajons ar savu likumīgi ievēlētu vietējās varas organu — rajona darbaļaužu deputātu Padomi un tās izpildkomiteju. Bet tā būtībā ir ģenerālis bez armijas. Gandrīz val viss dzīvokļu fonds, ar nīcīgiem izņēmumiem, pieder Vasarnīcu trestam, kas pakļauts tieši pilsētas izpildkomitejai. Kūrvieta kā tādu uzdots pārzināt citai iestādei — Kūrvieta un sanatoriju galvenajai pārvaldei, kas ietilpst LPSR Veselības aizsardzības ministrijas sistēmā. Tā nedalīti un neierobežoti rīkojas ar kūrvieta fondu (atskaitījumiem no ceļa zīmju vērtības), kas sasniedz ļoti iespaidīgu sumu — šogad vien 2 miljonu 365 tūkstošu rubļu. Apmēram tikpat liela suma, kas tāpat izdodama kūrvieta labiekārtošanai, ir pilsētas izpildkomitejas Labierīcību pārvaldes un citu pilsētas izpildkomitejai pakļauto organizāciju rīcībā. Tātad mūsu priekšā ir jau četri «saimnieki», no kuriem rajona izpildkomiteja ir visnespējīgākā. Tās tiešā rīcībā ir vienīgi atskaitījumi no vietējās rūpniecības ienākumiem. Šogad tie paredzēti... 232 tūkstošu rubļu apmērā. Starp citu, no šīs sumas vēl ne kapelkas nav saņemts, un nezin, vai izdosies saņemt kaut pusi...

Lūk, tāpēc arī tagad iznāk, ka visas šīs problēmas, visi šie «kāpēc» atdušas pret vienu: Rīgas jūrmalā vispār jānodibina kārtība organizatoriskā ziņā, lai būtu kāds, no kura varētu prasīt atbildību pilnā mērā. Padomju kūrvieta celtniecībā šajā ziņā ir uzrādā ļoti liela pieredze, un laiks šo pieredzi plaši izmantot arī Rīgas jūrmalā, ņemot vērā tās specifiku. Gatavas receptes šajā jautājumā, protams, nav, bet te var nākt talcē kolektīvā pieredze, kolektīvā doma. Vajadzētu sasaukt plašu speciālu konferenci par visām Rīgas jūrmalas problēmām, lielajām un mazajām. Šāda konference rūpīgi jāorganizē, tās darbā jāiesaista kā zinātnieki, tā praktiskie darbinieki, un šis darbs jāorganizē sekcijās, lai jautājumus risinātu un izlemtu patiešām dziļi un vispusīgi.

Pats par sevi saprotams, ka tam līdzīgs pasākums nekādā ziņā neizslēdz nekavējošu rīcību, novēršot dažādos trūkumus, kuras var un vajag izskaust bez jebkādam konferencēm. Rīgas jūrmalai jākļūst — un tā katrā ziņā kļūst — par priekšzīmīgu padomju kūrvieta.

Tai naktī Maskavā bij līcis
Dēgt spuldzēm gaiši pavasars,
Un jaunās lapas neapmācīs
Salkt vējā apmācīja zars.
Pa alejām caur koku ēnām,
Kur mēness gaismā nīrba viss,
No maigām jūtām mulsdams,
Lēnām
Ar mīlo klīda dzejdaris.

Bij meiča smaidot piesarkusi,
Kad dzejniekam tā lūda klusi:
— Jel neatsakiet nolasīt
Par mīlu dzejoli lūgt,
Es lūdzu, lasiet vārdos kvēlos
Kaut vienu vien, es ļoti vēlos!
Un atbildēja viņš tā liegs:
— Jums nolasīt pat simtu prieks!

Viņš dzejnieks nebija tāds, kas slaisto,
Bet labi pazīstams jau mums:
Tā darbiem, kas jau klajā laisti,
Nav tikai viens vien izdevums.
Kā ierasts, poemu viņš vienu
Ik ceturksnī spēj jaunu dot,
Viņš biezās žurnālu arvien
Par plānājiem celt augstāk prot.

Un žurnālos tāpat, ar ziņu,
Par citiem augstāk vērtē viņu,
Jo dējās viņš, kā zināms bij,
Ne jau par niekiem pantus vij.

Pukst dzejniekam sirds saviņņotā,
Kaut ko viņš domās lūko šķīt,
Ar dzeju līrisku visnotaļ
Tam iegribējās nozībsnīt.
Nems poemu, te nav ko kavēt,
Zāļaugu sistemu tā slavē,
Ass konfliktis temā apgaismots,
Pēc tam —
Par lielīpiem daudz dzejas,
Par to, kā teles iedziedējas,
Ir sirsniņš sonets savārsimots.
Nāk prātā odas «Profilakse»,
Tām kvēlu vārdus vesels sieks

Atklāta indiešu tēlotājas mākslas izstāde

6. augustā Maskavā PSRS Mākslas akadēmijas zālēs atvēra indiešu tēlotājas mākslas izstādi, ko noorganizēja Indijas tēlotājas un lietišķās mākslas biedrība pēc PSRS Kultūras ministrijas lūguma.

Izstādes atklāšanā bija klāt Maskavas mākslas darbinieki, PSRS Kultūras ministrijas un PSRS Ārlietu ministrijas atbildīgie darbinieki, kā arī Indijas tēlotājas un lietišķās mākslas biedrības goda ģenerālsēkretara Barada Uklia vadītā indiešu mākslinieku delegācija.

Izstādes organizētājus sveica PSRS kultūras ministra vietnieks I. Boļšakovs.

Runāja Indijas ārkārtējais un pilnvarotais vēstnieks PSR Savienībā K. Menona kungs, kas pirmo Padomju Savienībā noorganizēto indiešu mākslas izstādi novērtēja kā lielu notikumu kultūras dzīvē.

— Es ceru, — teica Menona kungs, — ka padomju tauta, iepazīsies ar izstādi, gūs priekšstatu par indiešu dzīvi un kultūru, tāpat kā Indijas tauta guva priekšstatu par Padomju Savienības dzīvi un kultūru, apmeklējot padomju mākslas izstādi pagājušā gada sākumā Indijā. Indiešu tēlotājas mākslas izstāde vēl vairāk nostiprinās pieaugošo draudzību starp Indiju un Padomju Savienību.

Izstādes atklāšanas dalībnieki uzmanīgi noklausījās PSRS Mākslas akadēmijas prezidenta A. Gerasimova runu. Viņš atzīmēja, ka par Indijas

Far to, ka sanitarā prakse
Drīz visas kaites pekļē trieks...
Nē, neder tas... Tad derēs ļoti
Te romans «Mūžos savienoti»,
Kas rakstīts dzejā, — bet tur ar
Teikts tikai, dzejnieks atminējās,
Par kviesi, auzu — ziemcietēju,
Kā abus sakrustot tos var.
Ko darīt?... Padoms pieņemams
Drīz rokā: meičai nolasāms
Sai mēness gaismā tagad žirgti
Dažs pants no cikla «Ēji spirti»!
Bet neder... Tajā apdziedāts,
Kā ceļos ventilators šnāc.

Bet laiks tik skrej, jau ausmas rotas
Tik parka kokiem pāri lit,
Un skaidrs bij, ka iemīļotai
Neko viņš nespēj nolasīt.
Nē, grāmatas viņš raksta prātīgs,
Tik zēl, ka tajās nepamirdz
Dzīvot cilvēks, dzīvot akurātīgs —
Kam arī mīlēt nesas sirds.
Bet domā dzejnieks, nesacišu
Es meiteni par šķēršļiem šiem, —
Viņš bilst:
— No citiem dzejdiem
Es jums kaut ko nu nolasīšu.

Un sāka skandēt, ilgi svāidīs.
«Nāk prātā brinumjaukais brīdis...»
Atdzejojis Meinhard Rudzītis

mākslu vienmēr dziļi interesējušies krievu un padomju mākslinieki. Jau pagājušajā gadsimtā Indiju divreiz apmeklēja ievērojamais krievu gleznotājs Veršāgins. Viņš radījis vairākus darbus, kas atspoguļo Indijas tautu dzīvi. 1952. gadā pēc Indijas tēlotājas un lietišķās mākslas biedrības lūguma Indijā viesojās padomju mākslinieku grupa.

... Izstāde atklāta. Zālēs eksponēti ap 400 mūsdienīgu Indijas glezniecības un skulptūras darbu, kā arī krāsainas reprodukcijas un fotoattēli, kas parāda indiešu mākslu un arhitektūru.

Kopš seniem laikiem čakla un talantīgā indiešu tauta radījusi vērtīgas mākslas darbus. Deli, Agri, Džajpuras, Maduri un citu pilsētu celtni lieliskā arhitektūra, Elori skaistie skulptūras pieminekļi, Adžanti freskas, meistarišķi darinātās miniatūras un tautas mākslas darbi spilgti liecina par indiešu tautas lielajām mākslinieciskajām dotībām.

Izstāde parāda mūsdienīgu Indijas mākslas virzienus un skolas, kas atspoguļo glezniecības, skulptūras un grafikas darbus. Mūsdienīgu Indijas gleznotāju darbus parādīti vienkāršo ļaužu darbs un dzīve. Tāda ir Anila Krišnas Bhatačarijas glezna «Mūrnīki», Dž. Gnanajuthama — «Zaru lasītāji», Bimala Das Guptas — «Budīpas un smiltis» un citi darbi.

Izstādes atklāšanā bija klāt vairāku Maskavā akreditēto vēstniecības misiju vadītāji un preses pārstāvji.

Korejas kinematogrāfijas panākumi

Korejas jaunā kinematogrāfija gūst lielus panākumus. Šā gada pirmajā pusē KTDR Valsts kinostudija devusi vairākas mākslas, dokumentālās un hronikalās filmas.

Korejas mākslas filmu meistari pirmajā pusgadā uzņēmuši filmu «Izlūks» — par divkārtējo Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas varoni, Tautas armijas slaveno izlūku Li Hak Munu, kā arī filmu «Lidmašīnu mednieki». Abas filmas jau demonstrē Korejas kinoteatros. Korejas centrālā

Kultūras sakari ar Ķīnu

Paplašinās un nostiprinās Ķīnas Tautas Republikas ekonomiskie un kultūras sakari ar Padomju Savienību.

Tūkstošiem Ķīnas darbaļaužu neatlaidīgi apgūt un levīšs ražošanā progresīvas padomju darba metodes. Ķīniešu valodā tulko daudz padomju daļliteratūras un tehnikas grāmatu. PSR Savienību un tautas demokrātijas valstis apmeklējušas daudzas Ķīnas zinātnes un kultūras darbinieku delegācijas. Lai labāk apgūtu augsti attīstīto padomju zinātni un tehniku, PSRS augstskolās mācās ķīniešu studenti, kā arī gatavojas aizstāvēt disertācijas aspiranti, kas beiguši Pekinas, Sanhajās, Uhaņas un citu republikas pilsētu augstākās mācību iestādes.

telegrafa aģentūra informē, ka patlaban studijā beidz uzņemt mākslas filmu «Redzama jūra» pēc rakstnieka Ju Han Lima tā pašā nosaukuma romana. Filma veltīta KTDR varoņa vīrsnieka Čzin Du Phenā darbiem.

Augustā pabeigs uzņemt dokumentālās filmas: «8. februāra svētki», veltītu Korejas Tautas armijas dienas svēšanai, «Korejas un Mongolijas draudzība» u. c. Drīzā laikā studija pabeigs arī vairākus kinožurnālus par atjaunošanas darbu uzsākšanu republikā.

Laikraksts «Guanminžibao» šodien ziņo, ka PSRS augstskolās 1953. gadā mācīties 506 ķīniešu studenti un 60 aspiranti. Saskaņā ar vienošanos par kultūras sadarbību, uz tautas demokrātijas valstīm sūta mācīties 90 cilvēku. Studenti, kuru šogad sūta mācīties uz PSR Savienību un tautas demokrātijas valstīm, saka laikraksts, gatavosies galvenokārt par rūpniecības un transporta specialitēm, augstskolu pasniedzējiem un zinātniski pētniecisko iestāžu darbiniekiem. Visi studenti viena gada laikā Pekinā mācījušies krievu valodu. Šo studentu vidū ir absolventi, kas beiguši pārrīnātā tipa vidusskolas strādniekiem, zemniekiem.

PĀRDZĪVOJUMA MĀKSĻA

Taču saglabāt tradīcijas nozīmē virzīt tās attīstību, jo tas, kas ir ģeniais, prasa kustību, bet nevis akadēmisku sastingumu. Ģeniais — pirmām kārtām ir dzīves spējība. Par nožēlošanu, to nesaprata vecā veicinātāji tieši tāpēc, ka tie pārāk pieķērs visam vecajam. Reizi par visām reizēm piesaistījušies vecajam, viņi atteicās mākslā no visa jaunā un ietilpīgi sastinga uz vietas, nevēlēdamies izkustēties.

Viņi iemēlēja tradīcijas nevis to ģenialo būtību, bet savu personīgo ieradumu, iemēlēja formu, neapzinot, ka tie dvēseli, kura arī šodien pacietīgi gaida savu izpausmi.

Par laimi, laiks un kultura, kuri nekad neapstājas, izvirzīja mūsu mākslā jaunās prasības, kā arī jaunus skatuves darbiniekus, kuri neapmierinājās ar veco. Viņus nospēda nosacījumu teātra šaurie ietvari.

Izauga tīgas pēc lielām jūtām un idejām, kuras ļoti reti atradās sev vietu uz skatuves, kur joprojām valdīja salstoša fabula un ārējās darbības. Radās ķīda starp veco un jauno mākslā.

Bet izrādījās, ka arī jaunie nav bez grēkiem. Arī viņi novērsās no visa vecā vienīgi tāpēc, ka tas ir vecs, arī viņi neatskīra vecā tērīgo no nederīgā. Arī viņi nepamanīja veco novēlējumu ģenialo būtību. Arī viņi nereti atzīrās ar visu jauno tikai tāpēc, ka tas — jauns.

Jaunie protestētāji ļoti ātri apreiba dzimstošo teoriju, drosmīgo nolikumu un nepieļaidāmo sapņu virpuli.

Kāds posts, ja mākslinieki atzīst savu mākslu par pilnīgu un pamirst nekustīgumu, bet posts ir arī tad, kad pieļūdz jauno tikai tāpēc, ka tas ir jauns.

Bija vajadzīga revolūcija, lai atīrītu veco no savu laiku pārdzīvojušā un jauno no ievāzājumiem.

Un revolūcija uzliesmoja!

Galvenais un pats lielākais tēkarojums ir tas, ka nevaļag vairs skatītājam izdabāt no skatuves, nevaļag vairs pārdzīvot «izrādīšanos», bet ir iespējams patstāvīgi dzīvot uz skatuves.

Šeit ar vārdu «revolūcija» Staņislavskis apzīmē teātra pārvēidošanas pamata reformas, Maskavā Dailes teātra radīšanu.

Turpinājums no 4. lapa pusē

tieks hiperbolizēt, saasināt, sakāpināt līdz neļēdzībai. Negatīvā varoņa sakāve ļoti bieži ir viņa rīcības rezultāts (Gurmizska, pilsētas priekšnieks, Tartifs, Stils). Šie paņēmieni izraudzīti tādi, lai negatīvā personaļa īpašību atsātkos graujotī vēstos pret sabiedrisko iekārtu, kas radījusi šīs īpašības. Padarot Gurmizsku, Tartifu, pilsētas priekšnieku vai zinātnieku-cilvēkēdēju smieklīgu, satīra palīdz skatītājam izprast, ka sabiedriskā iekārtā, kuras klēpi izpērināties viss šīs jaunums, nav neuzvarama, mudina pret to cīnīties.

Šeit pīeminētie satīras līdzekļi vērsas pret atnirstošām, vecām īpašībām un parādībām.

Vecā, atnirstošā koproļums īpaši duļā acis, ja šīs vecās parazitē uz veselās mīēsas. Ja padomju sabiedrībā mēs pret dažādiem trumļiem un augoņiem izturēsimies vienaldzīgi, tie var izaugt bīstamos apmēros. No satīriskā talanta atkarīgs, cik pareizi viņš saskatīs un atklās šos trumļus, vai jaunuma sakāvi viņš spēš parādīt kā tīrisku parādību. Mūsu apstākļos ir pat neiespējami iedomāties, ka var atnirsties cilvēks, kas uzskata, ka viņam atļauts viss, ja vien viņš ir enerģisks, panākumiem bagāts vadošs darbinieks. Un tikai liels satīrķis varētu izdomāt tādas neļēdzības, par kurām stāsta iepriekš minētais «Pravdas» feļetons. Bet tieši tāda hiperbolizēta pakāpe pacelta satīra vislabāk palīdz padomju cilvēkam arī tādu jaunumu pārvērsināšanu, kas izpaužas neuzkritošākās, «nevainīgākās» formās.

Katrā ziņā nepieciešams, lai satīrā mākslinieciski izpaustos jaunā, pozitīvā varenais spēks. Šī neapstrīdamā patiesība radījusi diskusiju: vai pozitīvie tēli padomju satīrā ir obligāti. Manuprāt, šāds jautājums ir scholastisks. Galu galā ir tāču tā, ka līdz Gogoliņ satīra bez tēliem, kas iemieso labo, cildeno, bija pilnīgi neļedzamā. Klasiskie satīras meistari Rāblē, Moljers, Goldoni, Fonvizīns nevarēja iztikt bez pozitīvā varoņa. Gogoļa «Revidenta» vēsturiskā nozīme meklējama tieši tur, ka šī komēdija paplašina humanistiskās idejas mākslinieciskās iemiesošanas ie-

Sā gada 7. augustā pagāja 15 gadu, kopš miris K. Staņislavskis, ievērojamais krievu teātra mākslas reformators, izcilais pedagogs, režisors un aktieris, jaunās daiļrades sistēmas radītājs. Viņa darbi padomju teātra darbiniekiem ir dzīvs un auglis pamats ceļā uz tālākiem sasniegumiem.

Publicējam izvilkumus no Staņislavska apcerējuma par teātri, kas sarakstīts ap 1912.—1914. gadu un ir daļa no kādas tai laikā aizsāktas grāmatas. Šai posmā Staņislavskis enerģiski atspēkoja vaimanas par teātra krīzi un cīnījās pret pagrimumu un dekadenci teātra laukā. Redzam, ka, runādams par pārdzīvojuma mākslu, viņš pirmām kārtām to saprot kā dziļi idejisku mākslu. Idejiskam, tautai tuvam un pieejamam teātrim vēlīts Staņislavska mūža darbs.

Viss pārējais ir šīs uzvaras sekas, kura pārvēidoja skatuviskās daiļrades galvenos priekšnoteikumus.

Kāda laime māksliniekam un dzejniekam apzināties, ka viņi savā daiļradē ir brīvi, bez nosacījumu žņauģiem, kas aizturēja kustību un brīvu elpu, bez spiedīgajiem ietvariem, kas sašaurināja dailes apvāršus līdz mazai teātrālaj spraudzīnai, caur kuru tik tikko bija saskatāma istā dzīve.

Tagad nevaļag baidīties no garlaicības, runājot par lielām idejām, nevaļag sīki atgremot psiholoģiju — pietiek, ja liek to nojaust, nevaļag stāstīt vārdiem par pārdzīvojumiem, bet vaļag dot pašu pārdzīvojumu, nevaļag izdabāt skatītājiem, bet vaļag patstāvīgi dzīvot un atzīrēties uz skatuves.

Un divaini: tadā veidā skatuves atnaušanās no zāles kalpo, nevis lai šķīrtu, bet, gluži otrādi, lai tuvinātu skatītājus ar māksliniekam.

Patiesībā, jo mazāk cilvēks uzplījas citiem ļaudīm, jo vairāk cīti par šo cilvēku interesējas.

Tas pats ir arī teātri: jo vairāk mākslinieki cenšas ieinteresēt skatītājus, jo mazāk skatītāji vēlti savu interesi māksliniekam. No tā brīža, tikko skatuve sāk dzīvot savu patstāvīgo dzīvi, skatītāji pastiprināti pievēršas skatuvei.

Jo īnīmākā ir mākslinieku dzīve uz skatuves, jo tā skatītājiem ir interesantāka, jo vairāk aizrauj uz skatuves radītā atmosfera.

So priekšnoteikumu ir sekmīgi saskatījuši un pielietojuši novatori mūsu skatuves mākslā. Viņi spriež tā:

tvarus un iespējas. Pozitīvā varoņa pārdzīšanās šeit nav izšķirošas nozīmes. «Revidenta» pamatā ir pilsētas priekšnieka konflikts ar ledzīvotājiem. Un tieši ledzīvotāju cīņa pret priekšnieka patvaļu ir tas spēks, kas virza lūgas darbību, spiež blēdi un kukulnēmlu rikoties, aizsargāties, neatkarīgi no tā, vai šīs spēks konkrēti uznāk uz skatuves vai ne. Lūga skaidri parāda cīņas objektīvo nozīmi. Tādēļ pilsētas priekšnieka sakāvi uztveram kā labā uzvaru pār jauno.

Michalkova komēdijā «Vēži» Lopochova un viņa līdzgaitnieku rīcību neizraisa istu padomju ļaužu, padomju sabiedrības attieksme pret tiem. Tas nozīmē, ka lūgā trūkst konflikta, un skatītājam liegti uzvāretāja smieklī. Ja dramaturgs šeit parādījis tikai divus trīs epizodiskus pozitīvus personāžus, tad viņam jo sevišķi vajadzēja cēnīties, lai negatīvo personāžu rīcībā mēs redzētu apzinātu vai stichisku reakciju uz mūsu padomju dzīves spēku.

Arī Arvīda Grīguļa jaunās komēdijas «Profesors iekārtojas» analīzē liecina, ka problemu par pozitīvo un negatīvo spēku samēriem satīriskā komēdijā var atrisināt dažādi.

Lūgā «Profesors iekārtojas» autors galveno vērību vēltījis tam, lai parādītu, kā pienāk pēdējās diēnas kādas noziedznieku grupas salmniekošanai zinātnu akadēmijas institūtā. Noziedznieki rīkojas ļoti pārdroši, lai gan atmāskošanas draudi visu laiku nemītīgi pieaug. Blēži un lervāvi paļaujas uz to, ka visi instituta darbinieki ir tuvāki vai attāļāki radinieki un ka viņu rīcību segs instituta vadītāja profesora Vējrozes zinātniskā autoritāte.

Taču notiek tas, kam jānotiek — blēžu bāndu likvidē. Galvenā figura, kurā lūgā iemiesots padomju sabiedrības veselīgais spēks, ir profesors Straupe — istis boļševistiska rādījuma padomju zinātnieks. Bet šīs tēls, kam jāiznes lūgas galvenā idejiskā slodze, uz skatuves nav nemaz parādīts. Interesants un drosmīgs atrisinājums! Taču neredzamajam Straupes tēlam vajadzēja vēltīt vairāk uzmanības. Straupes klātbūtnē skatītājam jāūt visā lūgā,

«Teātris pastāv un rada skatītājiem, bet nedz skatītājiem, nedz teātrim nedrīkst būt par to aizdomas daiļrades un tās uztveršanas brīdī. So skatītāju un mākslinieku kopējo sakaru noslēpums. Vēl jo vairāk savstarpēji tuvinātos, vēl jo vairāk pastiprina viņu savstarpējo uzticību.»

Jaunie daiļrades priekšnoteikumi radīja jaunus dzejniekus dramatiskajā literatūrā un jaunus māksliniekus mūsu mākslā;

kā vienī, tā otri kopīgām pūlēm izaudzināja jaunus skatītājus, kuri spēļ ne tikai skatīties un izklaidēties teātri, bet tajā arī klausīties, just un domāt.

...Tagad dramatiskajā mākslā un literatūrā vērtības ir pārvērtētas. Jaunie skatītāji vēlas pašī ņemt no dzejnieka un teātra to, kas viņiem svarīgs un mīļš, viņi negrib, ka tos no skatuves vadā kā bērns. Uzticoties autoram un māksliniekam, jaunie skatītāji prasa tādu pašu uzticību sev.

Viņi nevēlas, lai tos uzskata par mulķiem. Tāpēc aktieri, kas šķiele publikā un vēlas ieskaidrot to, kas saprotams tāpat, ir apvainojoši.

Nav iztūrams, kad teātri sīki atgremo to, kas neprasā izskaidrojuma. Nevaļag traucēt skatītāju paškoncentrēšanos.

Vaļag atstāt tos mierā. Vaļag uzticēties tiem.

Tadā kārtā viens no vēl nepabeigtas revolūcijas galvenajiem panākumiem aptver pārdzīvojumu mākslas pamatprincipa atīrīšanu no visa nosacītā un ievazātā.

Tagad mūsos priekšā stāv uzdevums iemācīties nevis to nosacīto lomas pārdzīvošanu, kuru izstrādāja vecais virziens, bet gan dabisku pārdzīvojumu un daiļradi, kas atbrīvota no nosacītības un kas tuvojas cilvēka-mākslinieka garīgās un fiziskās dabās prasībām.

Tikai tadā mākslā var mūs tuvināt jauniem autoriem un jaunām strāvām mākslā, kuras pamats ir jūtu smaļkums un liela garīga un fiziska koncentrēšanās.

Autoram vajadzēja sniegt konkrētākas ziņas par Straupes rīcību, par to, kāds viņš izskatās, kādas viņam rakstura īpašības. Pats jaunākais ir tas, ka bieži vien nav jūtama Straupes saskāre ar personāžiem, kas darbojas uz skatuves. Katrā ziņā vajadzētu panākt, lai Linmeļjēra grupas neliēši tieši reāģētu uz Straupes darbību.

Tatad — ja mēs uzstādītu jautājumu: «Vai šajā lūgā pozitīvo personāžu parādīšana uz skatuves bija nepieciešama?» — pamatojoties uz Straupes tēlu, varētu atbildēt, ka tādas nepieciešamības nav bijis. Bet, ja pozitīvie tēli uz skatuves tomēr parādīti, tad tiem jābūt patiesi pozitīviem varoņiem, kas aktīvi ieļaujas dzīvē, apkāro veco, atnirstošo, cinās, lai mūsu dzīve vienmēr būtu veselīga, morāli tīra.

Visvairāk izstrādātais pozitīvais tēls ir Brigita. Taču Brigitas galvenā īpašība ir tikai tā, ka viņa neļaujas ievīkties tai zapķī, kas valda ap Vējrozi. Bet tā ir pasīva īpašība. Brigita trūkst ista padomju cilvēka aktivitātes. Pārējie pozitīvie tēli ir vēl balāki.

Protāms, nevar nolēgt, ka komēdijā «Profesors iekārtojas» ietverts liels atmāskojošs spēks. Tā ir asa vajadzīga satīra, kas nesaudzīgi šausta negatīvās parādības mūsu inteliģences dzīvē. Taču pozitīvo tēlu loma šai atmāskošanā un netikumū šaustīšanā nav liela.

Sēcinājums šeit ir tikai viens. Satīrā iespējams un pieļaujams dažādas formas un mākslinieciskie līdzekļi. Svārigi ir tikai tas, lai atmāskojums būtu nesaudzīgs, dusmu pilns, iznīcinošs, lai satīras autors vienmēr būtu pārtējiskās pozīcijās. Un vēl svarīgāk ir tas, lai neļēdzību atmāskojums un sakāve satīrā nekļūtu par neļaušu; atsevišķu parādību, bet izaugtu par labā, progresīvā uzvaru pār reakcionāro.

Satīra ir pats grūtākais dramaturģijas žānrs, kas prasa no dramaturģa vissmācāko meistarību. Šī meistarība iegūstama vienīgi tadā ceļā, ka dramaturģi rūpīgi vērtēs un izsvērs savus darbus, radoši uzklāus kritiku, izprātis padomju satīras lielos audzinošos uzdevumus.

Aspiežam rakstu
«Gādāt par visas pilsētas interesēm»

IZBŪVĒSIM PILSĒTAS VĒL SKAISTĀKAS

Rakstā «Gādāt par visas pilsētas interesēm» «Literatūras un Mākslas» š. g. 5. jūlijā numurā pilnīgi pareizi izvirzītas jautājums, ka jānodibina kārtība Rīgas pilsētas plānošanā un izbūvē.

Rakstā norādīts, ka jālikvidē krasie kontrasti Padomju Latvijas galvaspilsētas tagadējā seļā, jo pašlaik līdzās skaistiem, stāļiem daudzstāvu dzīvojamām namiem paceļas nelielas vienstāvu un divstāvu koka mājeles, kurās trūkst pat elementaru komunālo ērtību (tajās nav modernu sanitār tehnisko ierīču, centrālās apkures, gāzes u.tml.).

Rakstā aicinā projektētājus, apbūvētājus un Rīgas pilsētas izpildkomiteju rūpēties, lai vienā laikā norīvētu kā pilsētas centra magistralu, tā arī nomāju apbūvē, un celt lielus dzīvojamus namus galvenokārt pilsētas centrā.

Rakstā galvenie jautājumi ir: pārliecināt Rīgas rūpniecī vadītājus, lai lielus dzīvojamus namus celtu nevis šo rūpniecī apkaimē, bet gan, ievērojot republikas galvaspilsētas vispārējās intereses, pie galvenajām magistralēm; gadījumā, ja dažām rūpniecī apbūvētājam nav pietiekamu līdzekļu kapitālieguldījumiem lielu namu uzcelšanai, šīm rūpniecī dzīvokļu celtniecībā jākooperējas.

Atsaucoties uz pīeminētajiem jautājumiem, š. g. 2. augustā «Literatūrā un Mākslā» arhitekts E. Kišē sniedzis rakstu «Novērst trūkumus Rīgas izbūvē».

Savā rakstā E. Kišē iesaka šādus galvenos pasākumus, kas domāti trūkuma novēršanai Rīgas izbūvē: Rīgas pilsētas magistralu apbūvi viengabālainu arhitektūras ansambļu veidā; sīko apbūvētāju kooperēšanos, lai celtu lielus namus pie magistralēm; Rīgā jāatturas no nelielu (acīm redzot 2—3—4 stāvu) ēku celtniecības; neatļaut dzīvojamo namu celtniecības izvērsānu rūpniecī tuvumā (šāda apbūve esot nosodāma); Rīgā neizmānot tipveidā un atkārtotos projektus, pat piesaistot tos vietējiem apstākļiem, bet izstrādāt jaunus individuālos projektus; izvērst mazo arhitektūras formu celtniecību — izmānot skulptūras, parku tēju veidojumu u. tml.

Vispirms jāatzīmē, ka minētajos rakstos pilnīgi pareizi izvirzīti jautājumi par Rīgas pilsētas sociālistisko rekonstrukciju uz modernās pilsētas celtniecības pamatiem.

Jau veikts liels darbs, radot pilsētas plānojamu projektu. Rīgas izbūves ģenerālplānu acīm redzot apstiprinās jau 1953. gadā. Pēc tā apstiprināšanas radīsies iespēja stāties pie galvenā magistralu un laukumu apbūves arhitektūras ansambļu projektu izstrādāšanas.

Pēc arhitektūras ansambļu projektu izstrādāšanas (apmēram 1954.—1955. gadā) radīsies iespēja izsniegt apbūvētājiem arhitektūras plānojuma uzdevumus to vai citu pilsētas kvartālu apbūvei. Pirms ģenerālā plāna apstiprināšanas nav pietiekama pamata izstrādāt pilsētas tēlu rekonstrukcijas detaļzētu projektu.

Manuprāt, pilsētas ansambļveidā apbūvē jāveic šādi: pirmkārt — magistralas pilsētas centrā jāapbūvē ar daudzstāvu dzīvojamām namiem, lielloko tēsu individuāli projektētiem (gadījumā, ja nav iespējams izmānot tipveidā vai atkārtotos projektus); šo namu būvētājiem jābūt vietējo Padomju dzīvokļu pārvaldēm vai ministriju un resoru centralajām iestādēm (bet ne rūpniecī); otrkārt — rūpniecī un fabrikām jāveic dzīvokļu, kultūras iestāžu un sadzīves iestāžu (kluba, bērnu dārzu, mazbērnu nometņu, slimnīcu, poliklīniku u. c.) celtniecība koncentrēti, vistuvākajā apkaimē, atīsinot dzīvojamo namu cīematu izbūvi saskaņā ar ansambļveidā apbūves principiem. Šādi apbūvēi jāizmānot galvenokārt tipveidā un atkārtotie projekti, iespējams ar dažiem labojumiem fasādu arhitektūrā.

Jau teikto par ansambļveidā apbūves jautājumu atrīsināšanu apliecina projektēšanas un celtniecības prakse daudzās PSRS pilsētās: Maskavā, Leningradā, Kijevā u. c. PSRS Ministru Padomes 1948. gada 4. oktobra lēmumā prasīti:

«Lai levlētu dzīvojamo un civilo ēku celtniecībā tipveidā projektus;

a) nolēgt PSRS Ministru Padomes Arhitektūras komitejas vietējiem orgāniem apstiprināt individuālos projektus dzīvojamo un civilo ēku celtniecībā un neļēzniegt atļaujas darbiem pēc individuālajiem projektiem tajos gadījumos, kad iespējams izlietot apstiprinātos tipveidā projektus;

b) nolēgt ilgtermiņa ieguldījumu bankām finansēt darbus dzīvojamo un civilo ēku individuālo projektu sastādīšanai mūsu celtniecības vajadzībām tajos gadījumos, kad šiem objektiem ir apstiprināti tipveidā projekti, pieļaujot izņēmumus vienīgi ar ministriju — pasūtījuma devēju un PSRS Ministru Padomes Arhitektūras komitejas atļauju.

Mūsu dzīvokļu celtniecības pārorientēšanās mūsu zemē visā pilnībā uz tipveidā projektiem uzlabos celtniecības kvalitāti, pazeminās tās izmaksas un bez tam vēl atbrīvos ievērojamus speciālistu kadrus tajās profesijās, kur izjūtam to trūkums. Tipveidā projekti tādējādi pārvēršas par vienu no izšķirīgajiem faktoriem dzīvokļu celtniecības plāna kvalitatīvajā un ekonomiskajā realizācijā, bet uzdevums izstrādāt tos izvirzās vissvarīgāko valstsisko uzdevumu vidū.

Norādījumi par dzīvojamo ēku tipveidā projektu plašu pielietošanu atrodami arī Latvijas PSR Ministru Padomes apstiprinātajā instrukcijā par projektēšanu, nolēdzot sastādīt individuālos projektus objektiem, kuriem ir tipveidā projekti, kas apstiprināti noteiktajā kārtībā.

Ciktāl Latvijas PSR Ministru Padome šogad apstiprinājusi 2—3 stāvu dzīvojamo namu tipveidā projektus būvniecībai Padomju Latvijā, cīematu ansambļveidā apbūvei rūpniecī apkaimē pašī jāizmānot šie projekti.

Jautājumu par lielu dzīvojamo namu kooperētu būvēšanu pilsētas centrā, izmānotot vairāku rūpniecī līdzekļu, ļoti liela mērā sarežģī gan pati celtniecība (kapitālieguldījumu fondu materialiem un iekārtai, darba uzņēmēju un darba izpildītāju gavstarpejas attiecības), gan arī ekspluatācija (strādāleku transports uz rūpniecī, apdzīvotajām platībās sadalīšana, namu pārvaldīšana, kapitālkemonts, apkure, ņašana u. tml.). Katrā gadījumā, dzīvojamo namu kooperēta celtniecība, piedaloties vairākām rūpniecī, praksē ir maz pazīstama un maz pieņemama.

Nesmu vienis prātis ar arhitektu E. Kišē jautājumā par mazo arhitektūras formu — skulptūru, strūklaku u. c. pielietošanu dzīvojamo namu projektos, ciktāl šos paņēmienus valdība novērtējusi kā pārmērību.

Jāuzskata par pārpratumu E. Kišē izteicieni, kas adresēti republikas Valsts plāna komīšijai. Pēc E. Kišē ziņām, Latvijas PSR Valsts plāna komīšijā iepilnājusī Latvijas PSR Republikāniskā projektēšanas instituta darba plānā 1953. gadam Rīgas pilsētā vienīgi tipveidā vai atkārtoto projektu piesaistīšanu. Faktiski instituta darba plānā 1953. gadam, ko apstiprinājusi Latvijas PSR Ministru Padome š. g. 24. jūlijā, Rīgas pilsētai paredzēts izstrādāt individuālos projektus sešiem dzīvojamām namiem un kompleksiem, kā arī piesaistīt tipveidā un atkārtotos projektus divpadsmit dzīvojamām namiem (8—24 dzīvokļu dzīvojamām namiem). Izstrādātie tipveidā un atkārtotie projekti neapšaubāmi ir labāki par daudziem sīmiem dzīvojamo namu, kas patlaban paceļas Rīgā.

Ceram, ka E. Kišē un Arhitektūras pārvalde radikāli revīdēs savas pozīcijas jautājumā par tipveidā un atkārtoto projektu pielietošanu un ka Rīgā izvērsīsies masu ansambļveidā dzīvokļu celtniecība rūpniecī un fabrikū apkaimē.

Tajā pašā laikā Rīgas pilsētas izpildkomitejai un Rīgas pilsētas galvenajam arhitektam N. Rendelim vajadzēs realizēt mērķtiecīgāku politiku pilsētas magistralu ansambļveidā apbūvē ar daudzstāvu dzīvojamām namiem, nepieļauj magistralu apbūvi bez apstādījumiem un dārzēm, neatļauj chaotisku apbūvi ar individuāliem dzīvojamām namiem.

Mums jāvērtī visas mūsu pūles, lai izpildītu prasības, kas izvirzītas J. V. Staļina formulētajā socialisma ekonomiskajā pamatlikumā: «Nodrošināt visas sabiedrības pastāvīgi pieaugošo materiālo un kultūras vajadzību maksimālu apmierināšanu». Lai nodrošinātu sekmīgu pāreju no socialisma uz komunismu, radikāli jāuzlabo strādnieku un kalpotāju dzīvokļu apstākļi.

Atkārk jāpiesaista tipveidā projekti vai jāprojektē individuālie dzīvojamie nami un jācēļ tie kā Rīgā, tā arī pārējās republikās pilsētās.

Mūsu uzdevums ir padarīt visas Padomju Latvijas pilsētas vēl skaistākas, panākt, lai tās būtu vēl labāk plānotas un izbūvētas.

Inženieris B. Korsaks

Maskavas radiovilnis

Iznēmuma gadījums — nevis sprādziens radijs vilni, bet gan vilnis sprādzienu
L. Samoilova zim.

Aplam, kūmiņ, danci sāci!

No G. Maļenkova runas PSRS Augstākās Padomes sēdē.

S. Gūtmaņa zīm.

Miris lietuviešu rakstnieks
JONAS MARCINKĒVIČUS

S. g. 31. jūlijā Vilņā pēc ilgstošas un smagas slimības miris lietuviešu padomju rakstnieks Jonas Marcinkēvičs. Vēl buržuaziskās varas laikā no 1925. gada līdz 1940. gadam viņš radīja virkni romānu, noveļu, stāstu, kuros plaši attēloja tālaika Lietuvas dzīvi. Savos šā posma labākajos darbos (romānā «Benjamins Kordušs» u. c.), kas uzrakstīti pēc kritiskā realisma metodes, Jonas Marcinkēvičs asi šausēja buržuazisko iekārtu.

Iepazīnis sūro lietuviešu tautas dzīvi kapitāla verdzībā, Jonas Marcinkēvičs dedzīgi apsveica padomju iekārtas uzvaru Lietuvā un aktīvi iesaistījās lietuviešu padomju literatūras radošajā darbā.

Lielā Tēvijas kara gados Jonas Marcinkēvičs Padomju Armijas rindās ar ieročiem rokās un rakstnieka spalvu ciniņās par Padomju Lietuvas atbrīvošanu, radīja virkni kaujinieciskās noskaņas pilnu literāro darbu (noveļu krājums «Atriebšus», «Zvaigzne», poema «Slava»), kuros ļoti parādīja tautu draudzības un padomju patriotisma jūtu dzīvinošo spēku.

Pēckara gados Jonas Marcinkēvičs savās novelēs un stāstos tēloja jauno, socialistisko dzīvi Padomju Lietuvā. Dramaturģijas žanrā viņš radīja dramu «Dzimtene aicina» un virkni lugu pašdarbībai.

Igaunju dziedoņu viesizrādes

Pēdējās nedēļās LPSR Operas un baleta teātri viesojušies Igaunijas PSR Valsts Akademiskā operas un baleta teātra «Estonia» solisti Staļina premijas laureāti IPSR Nopelniem bagātais mākslinieks Tīts Kūziks un Tautas skatuves māksliniece Elza Māzika.

Kūzikam ir plaša, skaista tembra balss, kuru viņš lietprātīgi pārvalda. Mākslinieks saista klausītājus tiklab liriskajos momentos, kā arī dramatiskajos skatos. Vērtējot Kūzika viesizrādes, vispirms jāatzīmē Borisa tēls, kas neapšaubāmi ir viens no labākajiem viņa repertuārā. Dziedonis veiksmīgi atsedz Borisa tēla būtību, parādot to gan kā maigu, sirsnīgu tēvu, gan kā varaskāru politiķi, gan kā sirdsapziņas mocītu noziedznieku.

Ari Elzas Māzikas augstvērtīgo sniegumu mūsu klausītāji dzirdējuši jau vairākkārt un pazīst viņu kā lielu vokālu un skatuves mākslinieci. E. Māzikas žesti ir skopi, bet pārdomāti un patiesi. Dziedones balss patikama, tīra un ļoti izkopta, tās priekšnesums vienkāršs un sirsnīgs.
Dz. Briede

ŠONEDĒĻ

Daugavpils Krievu Dramas teātra viesizrādes Akademiskā Dramas teātra telpās:

Sodien, plkst. 13 — «Citādi dzīvot nevar», plkst. 20 — «Dzīvais portrets», 17. augustā — «Kas smejas pēdējais», 18. augustā — «Kas smejas pēdējais», 19. augustā — «Zem zelta ērgļa», 20. augustā — «Citādi dzīvot nevar», 21. augustā — «Dzīvais portrets», 22. augustā — «Pavasaris Maskavā», Izrāžu sākums plkst. 20.

Sodien Kulturas un atpūtas parka brīvdabas teātrī, plkst. 14 — latviešu dziesmu, muzikas un deju ansambļa koncerts, plkst. 18 — populāras arijas un dziesmas Operas un baleta teātra mākslinieku izpildījumā.

Latviešu un krievu mākslas muzejā akademiķa Jūlija Federa (1838.—1909.) mākslas darbu izstādes atklāšana. Sākums plkst. 14.

17. augustā Apgabala virsnieku namā KPFSR Pedagoģisko zinātņu akadēmijas Mācību metožu institūta ķīmijas sektora vadītāja ped. zin. kand. b. Sapovalenko lekcija «Pirmie politehniskās apmācības rezultāti un uzdevumi 1953./54. mācību gadā» un tā paša institūta fizikas sektora vadītāja ped. zin. kand. b. Juskoviča lekcija «Pirmie politehniskās apmācības rezultāti fizikā un matematikā un uzdevumi 1953./54. mācību gadā». Sākums plkst. 11.

19. augustā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā teātra dekoratoru un noformētāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

20. augustā Operas un baleta teātrī Dž. Verdi operas «Aida» jauninscenējuma pirmizrāde. Sākums plkst. 20.

KLAUSIETIES PA RADIO

Svētdien, 16. augustā, pa vilni 521,7 m: plkst. 15.20 koncerts «Mikla». Plkst. 16.10 literārs raidījums. Igaunju rakstnieks T. Tombergas stāsts «Heino ieradies istā laikā». Plkst. 19.45 koncerts ar radioklausītāju sastādītu programmu. Plkst. 20.45 populāras muzikas koncerts. Plkst. 21.25 literāri muzikāli raidījumi «Miera un tautu draudzības festivāls». Pa vilni 222,4 m: plkst. 19.30 simfoniskā orķestra koncerts. Programā skandināvu komponistu skaņdarbi.

Pirmdien, 17. augustā, pa vilni 521,7 m: plkst. 20.00 Glazunova koncerts klavierēm un orķestrim. Plkst. 21.30 literārs raidījums. A. Vanaga vienclēsiens «Ir jau saskāpots». Pa vilni 222,4 m: plkst. 21.00 literārs raidījums no cikla «Latviešu literatūras klasika». A. Deglava romāna «Rīga» fragmentu lasījumu nobeigums.

Otrdien, 18. augustā, pa vilni 521,7 m: plkst. 20.00 Musorgska skaņdarbi. Plkst. 20.45 literārs raidījums no cikla «Latviešu literatūras klasika». Brāļu Kaudziņu romāna «Mērnieku laiki» fragmenti. Plkst. 21.00 simfoniskā koncerta pirmās daļas pārtraide no Džintaru koncertzāles. Programā Jāzeps Vītola simfonija. Plkst. 22.00 simfoniskā koncerta otrās daļas pārtraide no Džintaru koncertzāles. Programā Taktiķu villi klavierkoncerts un Glera uvertīra par slavu tēmām. Pa vilni 222,4 m: plkst. 19.30 Kaca

operetes «Pasaules čempions» montāža. Plkst. 20.40 literārs raidījums. G. Guliss stāsts «Lielais ugunsgrābs». Trešdien, 19. augustā, pa vilni 521,7 m: plkst. 20.45 Grinfelda un Zilinska dziesmas. Plkst. 20.10 literārs raidījums krievu valodā. J. Granta romāna «Aiz mums Maskava» fragmenti. Pa vilni 222,4 m: plkst. 20.05 literāri muzikāli raidījumi «Padomju Latvijas dārzos».

Ceturtdien, 20. augustā, pa vilni 521,7 m: plkst. 20.00 Radio padomju dziesmu ansambļa koncerts. Plkst. 22.30 literārs raidījums «Teiksmas par Igora kauju» radiomontāža. Pa vilni 222,4 m: plkst. 19.30 koncerts-lekcija «Borodins». Plkst. 20.25 literārs raidījums. Dž. Londona stāsts «Atkritējs».

Piektdien, 21. augustā, pa vilni 521,7 m: plkst. 21.40 literārs raidījums no cikla «Tautas demokrātiskās valsts literatūra». Vācu rakstnieces A. Zegeres romāna «Mīrušie paliek jauni» fragmentu pirmās lasījums. Plkst. 22.30 koncerts ar radioklausītāju sastādītu programmu.

Sestdien, 22. augustā, pa vilni 521,7 m: plkst. 18.45 koncerts no cikla «Jaunie mākslinieki». Plkst. 20.25 literārs raidījums no cikla «Tautas demokrātiskās valsts literatūra». Vācu rakstnieces A. Zegeres romāna «Mīrušie paliek jauni» fragmentu lasījumu nobeigums.

Par taisnību un mieru
visiem cilvēkiem

Sajās dienās ikvienā mūsu zemeslodes stūrītī visiem un lūpām ir viens vārds: Bukareste. Rumanijas galvaspilsētā pievērsti daudz miljonu jauno miera cīnītāju skatieni, domas un jūtas. Veselas divas nedēļas šeit notika IV Vispasaules jaunatnes un studentu festivāla sarīkojumi.

Gluži kā strautiņi satek upēs un upes izveido jūras, tā arī delegācijas no daudzām jo daudzām zemēm, sabraukušas Bukarestē, izveido bezgalīgu jaunības jūru. Tur sapulcējusies jaunatne, kas alkst gaismas, brīvības, darba un daļrades, miera, mīlestības un laimes. Nevarēja bez saviļņojuma noklausīties pie radiouztvērtējiem reportažu par festivāla atklāšanu 1953. gada 2. augustā. Pār Bukarestes stadionu aizšalca tūkstošiem baložu, šķita, ka tā ir pati spārnotā pasaules jaunība, kas uzlidojusi debesu zilgmē, pretim saulei...

Stadiona zālajā laukā uznāca delegācijas. Cita aiz citas sekoja Albānija un Alžīra, Argentīna un Austrālija, Korejas Tautas Demokrātiskā Republika, Ķīna, Francija... Dienvidi un Ziemeļi, Austrumi un Rietumi ieradās šajā neredzētajā parādē — nevīstās jaunības parādē.

IV Vispasaules jaunatnes un studentu festivāls notika dienās, kad progresīvā cilvēce gūst aizvien jaunas uzvaras cildena cīņā par mieru.

Kad Bukarestes stadionā uznāca Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas delegācija, varonīgās korejiešu tautas dēlēm un meitām metās pretīm gandrīz vai visu delegāciju jaunieši un jaunietes. Festivāls sagaidīja Korejas delegātus ar aplausu vētru. Viņus pacēla uz rokām un nesa pa ceļu, kas bija nokaisīts krāšņiem ziediem. Sajās dienās daudz cietušieja Koreja pirmo reizi pēdējo triju gadu laikā iestājies klusums, vairs nedārd lielgabali, mīlerīgās pilsetās un clemos vairs nesprāgst amerikāņu gaisa pirātu bumbas, nāve pārtraukusi savu brīesmīgo plauju. Tas ir pamiera klusums, uzvaras klusums. Varonīgā Korejas tauta uzvarējusi, nesarģējusi nevienlīdzīgā cīņā pret pasaules imperialismu savu brīvību un neatkarību.

Vai ir vēl vairāk gaidīta un dārgāka dāvana nekā šī uzvara, dāvana, ko atveduši festivālā korejiešu jaunieši un jaunietes! Viņi gāja ierindā, tērpušies kara tērpos, viņiem pie krūtīm uz karavīru blūzēm mirdzēja slavas ordeņi un medaļas. Rokās viņi nesa, augstu pacēlušies pār stadionu, savas valsts ģerboni. Tajā attēloti rīta saules apmirdzēti kalni, zils ūdenskritums, kas gāžas lejā no spēkstacijas aizsprosta. Tas viss ir nobriedušu vārpu letvarā. Par šiem kalniem, par dzimto zemi, par laimi mīlerīgi strādāt šajā zemē Korejas jaunatne atdevusi ne mazumu dzīvību.

Bukarestes stadionā visas pasaules vienkāršie ļaudis apliecināja Korejas delegātiem savu mīlestību un pateicību, lepnumu un jūsmīgo prieku.

Visus festivāla dalībniekus un kopā ar viņiem visus zemeslodes jauniešus un jaunietes 2. augustā priecīgi saviļņoja vēl viena miera armijas izcila uzvara. Šajā dienā Festivāla starptautiskā komiteja saņēma šādu telegramu: «Sotri atbrīvots, pateicoties tautas rīcībai, sūtu Vispasaules jaunatnes festivalam dedzīgu sveicienu. Anri Martens.»

Kas gan nezina šo vārdu? Kas gan nav dzirdējis par šo Francijas slaveno patriotu? Izrauts no cietumsargu un Francijas benzu rokām, virsīgās tautas virsīgīgais dēls ziņoja festivalam

par savu nelokāmo, nesalauzamo gribu, par stingro apņēmību turpināt cīņu par Francijas godu un brīvību, par mieru visā pasaulē.

Padomju jaunatnes ierašanās Bukarestes stadionā izvērtās par notikumu, kuru nav iespējams attēlot parastiem vārdiem. Mūsu Dzimtenes sarkanais karogs plīvoja augstu pār stadionu, un prieka vētra bangoja visu festivāla dalībnieku sirdis, tā aizšalca pār Bukaresti nebeidzamā ovacijā.

Vispasaules demokrātiskās jaunatnes federācijas un Starptautiskās studentu savienības izstādes stāsta par miera cīnītāju kustības varenību izaugsmi. Pirmajā Vispasaules konferencē Londonā 1945. gadā, kur nodibināja Vispasaules demokrātiskās jaunatnes federāciju, apvienojās trīsdesmit miljoni jauniešu no sešdesmit trijām zemēm. Bet, lūk, trešajā kongresā Bukarestē jaunā miera cīnītāju armija jau pārstāv astoņdesmit triju miljonu jauniešu gribu no deviņdesmit zemēm.

Festivālā jaunieši un jaunietes demonstrēja savu sporta meistarību un talantus mākslā. Starptautiskajos konkursos piedalās dziedātāji un muziķi, dejojāji, dzejnieki, komponisti un tēlotāji mākslinieki. Pirmo prēmiju par labāko masu dziesmu konkursa žūrija piešķirusi padomju komponistam Vano Muradeli par «Jaunatnes dziesmu» (S. Michalkova teksts). Ar otro prēmiju apbalvoto vidū ir padomju komponists B. Aleksandrov, trešo prēmiju izpelnījies padomju komponists A. Babadžanans. Arī daudzās citās draudzīgajās mākslas sacensībās visdažādākajos žanros uzvarētāju laurus guvuši jaunie padomju mākslinieki.

Festivāla sporta sacensībās piedalās četri tūkstoši sportistu.

Jaunos panākumus guvuši padomju sportisti. Stafetes skrējienā 4x200 m sievietēm PSRS pirmā vienība, kurā ietilpa Kalašņikova, Kazanceva, Šofronova un Čhnikina, uzstādīja jaunu pasaules rekordu, veicot distanci 1 minūtē 36,4 sekundēs. Jaunu pasaules rekordu sasniegda arī padomju sportiste Aleksandra Cudina, iegūstot pirmo cīņā 4888 punktus. Sprāgā cīņā gūtas uzvaras vainagojušas arī daudzu citu padomju sportistu — vieglatletu, smagatletu, basketbolistu, volejbolistu, peldētāju, atlēktāju — līdzdalību festivālā.

Nav iespējams nosaukt visus sasniegumus un visus panākumus, ar kādiem vainagojies festivāls. Var teikt tikai vienu — visi šie panākumi ir pasaules jaunatnes apgarotās draudzības rezultāts cīņā par mieru. Šī draudzība ir spēka avots, meistarības skola un uzvaras ķīla.

Bukarestē sarīkotas arī Meiteņu diena un Studentu diena. Par godu IV Vispasaules jaunatnes un studentu festivalam Bukarestē notika varena demonstrācija, kurā piedalījās vairāki nekā trīs simti tūkstošu cilvēku.

Festivāla laikā sarīkoto starptautisko māksliniecisko konkursu rezultāti liecina par pasaules jaunatnes neizmējamajām gara bagātībām un spilgtajiem talantiem dažnedažādās mākslas jomās.

Sajās dienās Bukarestē notika daudzās jo daudzas saviļņojošas tikšanās. Dažādu tautu dēli un meitas, cilvēki, kas runā dažādās valodās, atrada vienu kopīgu valodu, vienas kopīgas jūtas, kas vienoja viņus visus: naidu pret karu. Viņiem visiem saprotams un miļš bija, ir un paliek viens vārds — miers!

Starptautiskais kinofestivals Venecijā

11. augustā Venecijā atklāja IV Starptautisko dokumentālo un īsfilmu kinofestivālu un V Starptautisko bērnu filmu kinofestivālu. Dokumentālo un īsfilmu kinofestivālā piedalās 34 valstis: PSRS, Čehoslovākija, Polija, Ungārija, Austrija, Bolīvija, Anglija, Indija, Honduras, Itālija, ASV, Peru u. c. Pavisam kinofestivālā demonstrēs 199 dokumentālās un īsfilmas. Bērnu filmu kinofestivālā piedalās 11 valstis. Iesnēgtas 36 filmas, to skaitā 4 padomju filmas.

Skatītāji silti uzņēma padomju filmas «Krāsotā lapsa» un «Drosmīgo are-

na», kuras izrādīja Starptautiskajā kinofestivālā Venecijā. Filmu demonstrēšanas laikā skatītāju zālē vairākkārt atskanēja vētraini aplausi.

Festivālā ar lieliem panākumiem demonstrēja padomju filmu «Laimīgā bērnība».

Itālijas prese augsti novērtē padomju filmas. Laikraksts «Avanti» nosauc multiplikācijas filmu «Krāsotā lapsa» par «apbrīnojamu». Laikraksts «Globo» atzīmē, ka dokumentālā filma «Drosmīgo arena» radījusi ledzīvotājos dzīvu interesi.